

**YRITYSVASTUUTYÖN EDISTÄMINEN PIENISSÄ JA KESKISUURISSA  
YRITYKSISSÄ**



Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Kestävä kehitys, Forssa

Kevät 2023

Jukka Niemi

Kestävä kehitys

Tekijä Jukka Niemi

Työn nimi Yritysvastuutyön edistäminen pienissä ja keskisuurissa yrityksissä

Ohjaajat Sanna Hakkarainen ja Eija Raimovaara

Tiivistelmä

Vuosi 2023

---

Yritykset ovat yhä kiinteämmin osa yhteiskuntaa. Huoli tulevaisuudestamme ja maapallon pärjäämisestä ihmiskunnan kanssa korostaa myös vastuullisen yritystoiminnan merkitystä. Tämä yritysvastuu on tähän asti koettu ensisijaisesti suuria pörssiyrityksiä koskevaksi asiaksi. Kiihtyvä ilmastonmuutos ja luontokato pakottavat meidät kuitenkin entistä laajempiin toimiin niitä vastaan. Tämän vuoksi yritys vastuun toimetkin koskettavat yhä useampia ja pienempiä yrityksiä. Toisaalta yritys vastuu ei ole yrityksille pelkästään velvoite, vaan se voidaan nähdä myös oikeutena, jonka toteuttamiseen yhä useammalla yrityksellä tulee olla mahdollisuus.

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin yritys vastuutyön esteitä ja edistämismahdollisuuksia pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Näitä pyrittiin selvittämään Kanta-Hämeen alueen yrityksiin tehdyllä verkkokyselyllä ja henkilökohtaisilla haastatteluilta. Kyselylinkki lähetettiin 2 364 Hämeen Yrittäjät ry:n jäsenyritykseen, joista 44 eli 1,9 % vastasi kyselyyn. Lisäksi tutkimuksessa haastateltiin viittä satunnaisesti valittua yritystä aiheesta saatujen näkemysten syventämiseksi. Näin kerättyjä tuloksia verrattiin aiheesta aikaisemmin tehtyjen tutkimusten tuloksiin.

Tutkimuksen mukaan pienissä ja keskisuurissa yrityksissä tiedetään, mitä yritys vastuu tarkoittaa ja niissä tiedostetaan sen merkitys yritystoiminnalle. Yritys vastuutyö pienissä ja keskisuurissa yrityksissä kytkeytyy voimakkaasti yritysten arkeen ja arvoihin. Erityisesti mikroyrityksissä yritys vastuutyössä korostuvat sosiaalinen ja taloudellinen vastuu.

Tutkimuksen mukaan yritys vastuutyöhön ryhtymisen merkittävimminä esteinä pienissä ja keskisuurissa yrityksissä voidaan tunnistaa toisaalta osaamisen puute ja toisaalta se, ettei niiden yritys vastuutyöllä koeta olevan vaikuttavuutta. Myös tutkimuksen alhainen vastausprosentti korreloi näihin havaintoihin. Näihin esteisiin voidaan pyrkiä vaikuttamaan neuvonnalla ja koulutuksella ja sillä, että kannustetaan yrityksiä tekemään omien arvojen mukaista ja oman kokoistansa yritys vastuutyötä.

Avainsanat ilmastonmuutos, yritys vastuu, pienet ja keskisuuret yritykset, yritys vastuutyön edistäminen

Sivut 51 sivua ja liitteitä 11 sivua

---

Enterprises are an increasingly integral part of society. The concern about our future and the earth's ability to cope with humanity also emphasizes the importance of responsible business operations. This corporate responsibility (CR) has been seen primarily as a matter of priority for large, listed companies. However, the accelerating climate change and loss of nature force us to take even more extensive actions against them. As a result, CR measures are also affecting a growing number of smaller companies. On the other hand, corporate responsibility is not only an obligation to companies, but it can also be seen as a right that more and more companies should be able to implement.

In this thesis, the obstacles and promotion opportunities of corporate responsibility work in Small and Medium-sized enterprises (SMEs) were examined. The aim was to clarify background data and find out these issues through an online survey and personal interviews with companies in the Kanta-Häme region. The survey link was sent to 2 364 member companies of Hämeen Yrittäjät ry, of which 44 or 1,9 % answered the survey. In addition, five randomly selected companies were interviewed in the study, to deepen the insights gained on the subject. The results thus obtained were compared with the results of previous studies on the subject.

Based on the study, SMEs have an understanding what corporate responsibility means and are aware of its importance to business operations. CR work in small and medium-sized enterprises is strongly linked to their everyday operational work and values. Especially in micro-enterprises, CR is emphasized in social and economic responsibility.

According to the research, one of the most significant obstacles to promoting corporate responsibility in SMEs can be identified both as lack of know-how and on the other hand, the fact that their corporate responsibility work is not perceived to be effective enough. The survey's low response rate also correlates with these findings. These obstacles can be influenced by education, training and by encouraging companies to carry out corporate responsibility work according to their own values and in their size.

Keywords Climate change, corporate responsibility, small and medium-sized enterprises, promotion of corporate responsibility work

Pages 51 pages and appendices 11 pages

## Keskeiset yritysvastuun käsitteet

Yritysvastuu, kuten ammattikieli yleensäkin, vilisee usein vierailta tuntuvia termejä ja käsitteitä, jotka monet ovat englanninkielisiä. Näille kaikille löytyy suomenkielinen vastine ja helposti ymmärrettävä selkokieline kuvaus. Tähän on koottu niistä yleisimmin käytettyjä.

**Agenda 2030** on YK:n vuonna 2015 hyväksymä kestävä kehityksen toimintaohjelma, jonka päätavoitteena on köyhyyden poistaminen maailmasta. Ohjelma sisältää tämän lisäksi 16 muuta ihmisten ja luonnon hyvinvointia edistävää päämäärää (SDG). (United Nations, n.d.-b)

**Arvot** ovat hyviä ja tavoiteltavia periaatteita, jotka ohjaavat yrityksen toimintaa. Arvot luovat perustan yrityksen toimintakulttuurille, ne ohjaavat yrityksen toimintaa ja ovat tärkeä osa yrityksen johtamisen työkalupakkia. (Pohjola, n.d.; Fountain Park, n.d.)

**Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)** on Euroopan komission antama ehdotus uudeksi kestävyysraportoinnin direktiiviksi, joka toteutuessaan laajentaisi raportointivelvoitetta yli 500 hengen yrityksistä kaikkiin listattuihin yrityksiin, paitsi mikroyrityksiin (European Commission, n.d.-c).

**Ekologinen jalanjälki** mittaa luonnon kysyntää ja tarjontaa. Kulutuspuolella se laskee tuotantopinta-alan, joka tarvitaan ihmisen tai ihmisryhmän tarvitsemien luonnonvarojen tuottamiseen ja niistä syntyvien päästöjen sitomiseen. Tuotantopuolella ekologinen jalanjälki mittaa tarkasteluyksikön biokapasiteettia eli ekologista tuotantokykyä tarkastelujakson aikana. (Global Footprint Network, n.d.-a)

**Environmental, Social and Governance (ESG)** on kokonaisuus, joka käsittää yrityksen ympäristöä, yhteiskuntavastuuta ja hallintotapaa koskevat asiat. Termiä käytetään usein vastuulliseen sijoittamiseen liittyvissä yhteyksissä. (OECD, n.d.-a)

**Global Reporting Initiative GRI** on riippumaton kansainvälinen järjestö, joka auttaa yrityksiä yritysvastuuraportoinnissa luomalla raportointiin yhtenäisiä standardeja ja niihin liittyviä ohjeistuksia (Global Reporting Initiative, 2022).

**Hiilijalanjälki** mittaa ihmisten toiminnasta aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä.

Hiilijalanjäljen mittayksikkönä käytetään hiilidioksidiekvivalenttia (CO<sub>2</sub>ekv), joka ottaa huomioon eri kasvihuonekaasujen haitalliset vaikutukset verrattuna hiilidioksiidiin. (Global Footprint Network, n.d.-b)

**Hyvä hallintotapa** eli Corporate Governance (CG) tarkoittaa, että yritystä johdetaan huolellisesti ja lainmukaisesti ottaen huomioon kaikki sidosryhmät ja heidän etunsa (OECD, n.d.-b).

**Ilmastonmuutoksen hillintä** on poliitikoita ja toimia, jotka pyrkivät hillitsemään ilmastonmuutosta vähentämällä kasvihuonekaasupäästöjä (Yhdistyneet Kansakunnat, n.d.).

**Ilmastonmuutos** on suorasta tai välillisestä ihmistoiminnasta johtuva ilmastossa tapahtuva muutos, joka johtaa ilmaston lämpenemiseen maapallolla (Yhdistyneen Kansakunnat, n.d.).

**Kasvihuonekaasu** on ilmakehän kaasu, jotka ylisuurina pitoisuuksina aiheuttavat ilmaston globaalia lämpenemistä eli ilmastomuutosta. Yleisimpiä kasvihuonekaasuja ovat hiilidioksidi CO<sub>2</sub>, metaani CH<sub>4</sub> ja dityppioksidi N<sub>2</sub>O. (Yhdistyneet kansakunnat, n.d.)

**Kolmoistilinpäätös** eli Turple Bottom Line (TBL) on alkujaan kirjailija ja kestävän kehityksen asiantuntijan John Elkingtonin esittämä yrityksen toiminnan viitekehys, jossa taloudellisen näkökulman lisäksi huomioidaan yrityksen ekologiset ja sosiaaliset vaikutukset ja menestystekijät (S&O Institute, n.d.).

**Megatrendi** on globaalilla tasolla tapahtuva rakenteellinen muutos ja kehityssuunta, jonka uskotaan jatkuvan ja määrittelevän suuntaa tulevaisuudelle (Sitra, n.d.-b; osakesijoittaja.fi, n.d.).

**Mikroyritys** on pk-yritysten luokkaan kuuluva yritys, jolla on vähemmän kuin 10 työntekijää ja jonka taseen loppusumma tai liikevaihto vuodessa on enintään 2 miljoonaa euroa (European Commission, 2020, s. 11).

**Missio** on yrityksen tehtävä. Usein missio vastaa kysymyksiin miksi yritys on olemassa tai mihin suuntaan se haluaa kehittyä. Varsinaisen tehtävän lisäksi missio sisältää ne toimintatavat ja sisällöt, joilla yritys toteuttaa tehtävänsä. (Trainers' House, n.d.)

**Pk-yritys** on pieni tai keskisuuri yritys, jonka palveluksessa on vähintään 10 ja enintään 249 työntekijää. Lisäksi yrityksen liikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa ja taseen loppusumma enintään 43 miljoonaa euroa. Näiden perusvaatimusten lisäksi pk-yrityksen tulee olla riippumaton, eli vähintään neljäsosa sen pääomasta tai äänivaltaisista osakkeista ei saa olla sellaisen yrityksen tai sellaisten yritysten omistuksessa, joihin pk-yrityksen määritelmä ei sovi. (Tilastokeskus, n.d.) Myös alle 10 hengen mikroyritykset luetaan pk-yrityksiin (European Commission, 2020, s. 11).

**Soft law** eli pehmeä sääntely tarkoittaa EU:n, valtioiden ja viranomaisten julkaisemia eri alojen sääntöjä, ohjeita ja toimintaohjelmia, joilla pyritään ohjaamaan toimijoita ja niiden käyttäytymistä. (Lapin yliopisto, n.d.)

**Sustainable Development Goal (SDG)** on YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030 mukainen ihmisten ja luonnon hyvinvointia edistävä tavoite. Kestävän kehityksen toimintaohjelma käsittää 17 tavoitetta, jotka on jaettu 169 alatavoitteeseen. (United Nations, n.d.-b)

**Systeminen muutos** on tapahtumaketju, jossa yritysten, yhteisöjen ja yhteiskunnan vuorovaikutus, rakenteet ja toimintamallit muuttuvat samanaikaisesti siten, että avautuu mahdollisuuksia luoda hyvinvointia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti (Sitra, n.d.-c).

**Taksonomia** on Euroopan unionin kestävän rahoituksen luokittelujärjestelmä, jolla pyritään ohjaamaan yritysten investointeja kestäviksi määriteltyihin kohteisiin. Taksonomia luo turvallisuutta investoijille, suojelee viherpesulta ja auttaa yrityksiä niiden yritys vastuutyössä. EU-taksonomialle on määritelty kuusi ympäristötavoitetta: ilmastonmuutoksen hillintä, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, kestävä veden ja vedellisten resurssien käyttö ja suojeleminen, siirtyminen kiertotalouteen, saastumisen vähentäminen sekä luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojeleminen ja ennallistaminen. (European Commission, n.d.-a)

**United Nations Global Compact** on YK:n aloite yritysvastuutyö edistämiseksi yrityksissä. Aloitteessa on 10 periaatetta, joita yritykset sitoutuvat noudattamaan ja edistämään toiminnassaan. Global Compact auttaa yrityksiä yritysvastuun toteuttamisessa ja tarjoaa konkreettisia työkaluja siihen. (Global Compact Network Finland, 2022)

**Vihherpesu** on väittämä, jossa yleensä markkinointiviestinnän keinoin liioitellen tai jopa valheellisesti pyritään luomaan kuva ympäristöystävällisestä tai muuten vastuullisesta tuotteesta tai palvelusta ilman, että mitään vastuullisuutta edistävää tosiasiaa tapahtuu (Isokangas ym., 2022, s. 16).

**Vihreä siirtymä** eli Green Deal eli Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on vuonna 2019 hyväksytty EU:n ohjelma, jonka tavoitteena on vastata ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen sekä EU:n muuttaminen nykyaikaiseksi, resurssitehokkaaksi ja kilpailukykyiseksi taloudeksi. Tähän pyritään siten, että vuonna 2050 kasvihuonekaasujen nettopäästöt ovat nolla, talouskasvu irrotetaan resurssien käytöstä ja ketään eikä mitään aluetta jätetä jälkeen muista. (European Parliament, 2022)

**Visio** kuvaa muutosta ja päämäärää. Visiossaan yritys kuvaa sen tahtotilan, missä yritys haluaa olla tulevaisuudessa. (Atria Suomi, n.d.; Trainers' House, n.d.)

**Yritysvastuu** eli Corporate Responsibility (CR) on käsite, jota ei ole tarkasti määritelty. Yleisesti sillä tarkoitetaan yrityksen vastuuta ryhmistä, joihin se toiminnallaan vaikuttaa. Tällaisia ovat kaikki yrityksen sidosryhmät, kuten esimerkiksi omistajat, henkilöstö, asiakkaat ja yhteisöt. (Blowfield & Murray, 2014, ss. 6–7)

**Yhteiskuntavastuu** eli Corporate Social Responsibility (CSR) on yrityksen ja yhteiskunnan muiden osien välisen vuorovaikutuksen kokonaisuus (Harmaala & Jallinoja, 2012, s. 14).

## Sisällys

1	Johdanto .....	1
2	Yritysvastuu ja sen elementit .....	3
2.1	Yritysvastuun määritelmä .....	4
2.2	Yritysvastuutyön perusteita .....	5
2.2.1	Jaetun arvon malli .....	5
2.2.2	Kolmoistilinpäätösmalli .....	6
2.2.3	Agenda 2030 .....	7
2.2.4	YK:n ihmisoikeuksien julistus .....	7
2.2.5	ILO:n työelämän julistukset.....	8
2.2.6	OECD:n toimintaohjeet .....	8
2.2.7	United Nations Global Compact.....	9
2.3	Yritysvastuutyön periaatteet .....	10
2.4	Yritysvastuutyön johtaminen .....	11
2.5	Sidosryhmät .....	12
2.6	Viestintä .....	13
2.7	Yritysvastuun raportointi .....	14
2.8	Yritysvastuutyön hyödyt yritykselle .....	14
3	Pienet ja keskisuuret yritykset Suomessa .....	15
3.1	Pk-yritysten merkitys taloudessa .....	15
3.2	Yritysvastuutyö pk-yrityksissä tähänastisen tutkimuksen valossa .....	17
4	Tutkimuksen toteutus .....	18
4.1	Tutkimuksen eettisyys.....	19
4.2	Toimeksiantaja .....	19
4.3	Tutkimusmenetelmät.....	20
4.4	Perusjoukko.....	20
4.5	Aineistonkeruu .....	21
4.6	Tutkimusaineiston käsittely .....	22
4.6.1	Strukturoidun lomakekyselyn aineisto .....	23
4.6.2	Teemahaastattelujen aineisto.....	23
4.6.3	Aikaisempien tutkimusten aineisto.....	24



4.7	Tutkimuksen luotettavuus .....	24
5	Aikaisemmat tutkimukset.....	25
5.1	Tutkimus pk-yritysten vastuullisuustyöstä .....	26
5.2	Pk-yritysbarometri .....	27
6	Tutkimustulokset.....	27
6.1	Strukturoidun kyselyn aineisto .....	28
6.2	Teemahaastatteluiden aineisto .....	29
6.3	Strukturoidun kyselyn tulokset .....	30
6.3.1	Käsitteen ”yritysvastuu” sisältö .....	30
6.3.2	Yritysvastuutyön nykytila .....	30
6.3.3	Miksi yrityksissä ei tehdä yritysvastuutyötä?.....	31
6.3.4	Tarvittava tuki .....	32
6.3.5	Miksi yritykset tekevät yritysvastuutyötä? .....	33
6.3.6	Kuka yritysvastuutyötä johtaa?.....	34
6.3.7	Vastuullisuustyön muodot .....	35
6.3.8	Yritysvastuutyön hankaluudet .....	36
6.3.9	Oma arvosana vastuullisuustyölle ja tuen tarve .....	37
6.4	Teemahaastattelujen tulokset .....	38
7	Tulosten arviointi ja johtopäätökset .....	39
7.1	Yritysvastuutyön nykytila .....	39
7.2	Yritysvastuutyön merkittävimmät esteet ja hidasteet pk-yrityksissä.....	40
7.3	Yritysvastuutyön edistäminen pk-yrityksissä.....	42
8	Pohdinta .....	43
	Lähteet.....	46

## **Liitteet**

- Liite 1 Aineistohallintasuunnitelma
- Liite 2 Strukturoidun teemakyselyn kysymykset
- Liite 3 Teemahaastattelun runko

## 1 Johdanto

Yritykset ovat markkinatalouden organisaatioita, jotka tuottavat yhteiskunnassa tuotteita ja palveluita, luovat työpaikkoja ja maksavat veroja. Yritysten toiminta vaikuttaa yhteiskuntaan monin tavoin, eivätkä nämä vaikutukset rajoitu yksinomaan taloudellisiin näkökulmiin. Yrityksillä on myös monipuolisia sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia, jotka vastuullisesti toimivat yritykset ottavat huomioon toiminnassaan taloudellisten vaikutusten lisäksi. (Tiensuu, 2017, s. 1; Niskala ym., 2019, s. 9)

Yhteiskuntavastuun ensiaskeleet otettiin 1700- ja 1800-lukujen taitteen teollisen vallankumouksen aikakaudella, jolloin teollisuustyöntekijöiden olosuhteisiin alettiin kiinnittää huomiota. Yritysten ympäristövaikutuksiin herättiin toden teolla 1970–1980-luvuilla. Globalisaation aikakaudella 1990-luvulla yrityksissä alettiin jo puhua yhteiskuntavastuusta eli lähinnä siitä, minkälaisia vaikutuksia yrityksillä ja niiden toiminnalla oli ympäröivään yhteiskuntaan. (Tiensuu, 2017, ss. 9–10, Koipijärvi & Kuvaja, 2017, s. 18)

Varsinaisesti yrityksiä ja yhteiskunnan muiden osien välisen vuorovaikutuksen kokonaisuuden käsittävä yhteiskuntavastuu ja sen myötä yritysvastuu on lyönyt itsensä läpi vuoden 2015 Pariisin ilmastopöytäkirjan ja sitä seuranneen YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030 julkistamisen seurauksena (Suomen YK-liitto, n.d.-b). Pariisin ilmastopöytäkirjan päätavoitteeksi asetettiin ilmastomuutoksen torjunta ja kasvihuonepäästöjen maailmanlaajuinen vähentäminen siten, että ilmaston lämpeneminen saadaan pysäytettyä 1,5 asteeseen (Ympäristöministeriö, n.d.).

Pariisin ilmastopöytäkirja 2015 ja sen prosessit ovat saaneet jatkoa muun muassa Glasgowin ilmastokokouksessa 2021 ja Sharm el-Sheikhissä 2022. Nämä yhdessä YK:n Agenda 2030:n ja ilmastomuutoksen, vastuullisuuden sekä osallistuvan yksilön megatrendien kanssa ovat luoneet koko maailmalle painokkaat askelmerkit ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävän kehityksen edistämisessä ja toteuttamisessa (Sitra, n.d.-b; Digio Media Oy, n.d.)

Nämä askelmerkit on huomattu ja otettu vakavasti myös yritysmaailmassa ja sitä koskevassa sääntelyssä. Suuria yli 500 henkilöä työllistäviä yrityksiä koskevat kirjanpitolain velvoitteet ympäristö- ja sosiaaliasioiden, ihmisoikeuksien kunnioittamisen sekä korruption ja lahjonnan raportointivelvoitteet tulivat voimaan vuonna 2016 (Kirjanpitolaki 1376/2016 § 2). Vuonna

2021 Euroopan komissio toi ehdotuksensa uudeksi direktiiviksi Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), joka toteutuessaan laajentaisi näitä raportointivelvoitteita kaikkiin listattuihin yrityksiin, paitsi mikroyrityksiin (European Commission, n.d.-c).

Lisääntyvästä sääntelystä kertoo myös EU:n kestävän rahoituksen luokittelujärjestelmän eli EU-taksonomian käyttöönotto vuonna 2020. (European Commission, n.d.-d)

Yritysvastuu ja sen toteuttaminen keskittyy edelleen suuryrityksiin, eli sinne missä on rahaa ja resursseja yritysvastuun harjoittamiseen. Pieniä ja keskisuuria alle 250 henkeä työllistäviä yrityksiä (pk-yrityksiä) koskevia yritysvastuututkimuksia on vain niukalti, ja alan konsulttiyritykset näyttävät panostavan markkinointiviestinnässään pääasiassa suuryrityksille suunnattuun yritysvastuun ylätasoon.

Pienet ja keskisuuret yritykset työllistävät Suomessa 63,9 % kaikesta yritysten työllistämästä työvoimasta, eli 892 000 henkilöä (Tilastokeskus, 2021). Pk-sektorin merkitys yritysmaailmassa ja yhteiskunnassa on siis ratkaisevan merkittävä. Yritysvastuu ja huoli tulevaisuudesta koskettavat pk-yrityksiä ja niissä toimivia ihmisiä ihan yhtä paljon kuin muutakin yhteiskuntaa. Jokaisen yrityksen tulee pystyä ja osata toteuttaa yritysvastuuta omassa toiminnassaan omien resurssiensa sallimassa laajuudessa. Myös pk-yritykset tulee saada täysipainoisesti mukaan yhteisten kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää yritysvastuutyön esteitä ja hidasteita pk-yrityksissä sekä sitä, miten yritysvastuutyötä pk-yrityksissä voitaisiin edistää. Nämä tavoitteet kiteytyvät kahteen tutkimuskysymykseen:

- Mitkä ovat yritysvastuutyön merkittävimmät esteet ja hidasteet pk-yrityksissä Suomessa?
- Mitä pitäisi tehdä, jotta pk-yritysten olisi helpompi lähteä toteuttamaan yritysvastuuta toiminnassaan?

Näihin tutkimuskysymyksiin haettiin vastauksia tällä Kanta-Hämeen alueella toimiviin pk-yrityksiin kohdistetulla tutkimuksella.

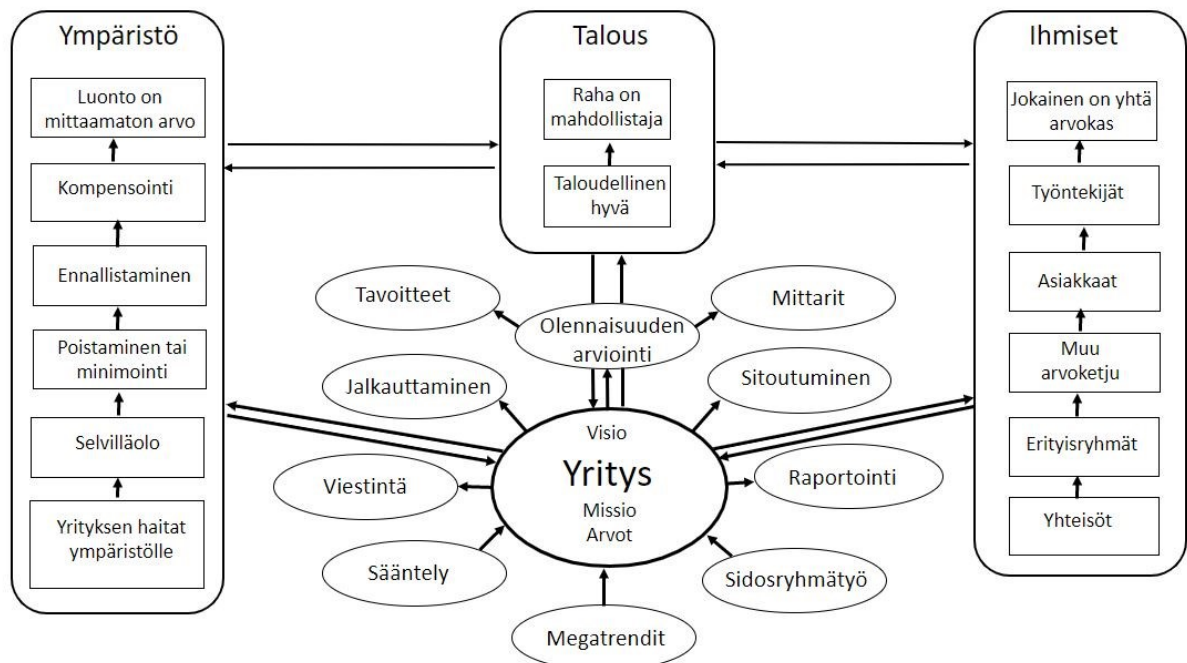
## 2 Yritysvastuu ja sen elementit

Yritykset ovat kiinteä ja tärkeä osa yhteiskuntaa. Yritykset luovat työtä ja työpaikkoja sekä tuottavat kaikkien tarvitsemia tuotteita ja palveluita niin kotimaan markkinoille kuin vientiin, jolloin niistä saadaan tuloja maan rajojen ulkopuolelta. Yritysten voidaan sanoa olevan hyvinvointiyhteiskuntamme perusta. (Elinkeinoelämän keskusliitto, 2022)

Kiinteänä yhteiskunnan osana yritykset ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa yhteiskunnan muiden osien kanssa. Yritysten toiminta vaikuttaa yhteiskuntaan, ja yhteiskunnan toiminnat ja muutokset niissä vaikuttavat yrityksiin. Tämä luo symbioosin, jossa kaikki vaikuttavat kaikkeen, ja jossa jokaisen on huomioitava toiset. (Tiensuu, 2017, ss. 1–2)

Tämä koskee myös yhteiskunnan ja sen myötä yritysten kehitystä kohti kiertotaloutta ja kestävämpiä toimintamalleja. Yritysten tulee kehittyä yhteiskunnan mukana, ja yksi työkalu tähän on yritys vastuu. Yritysvastuutyön tärkeimmät elementit on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Yritysvastuutyön tärkeimmät elementit.



## 2.1 Yritysvastuun määritelmä

Yritystoiminta Suomessa perustuu sitä sääteleviin lakeihin ja asetuksiin, jotka määrittelevät yritystoiminnan yleiset ja toimialakohtaiset puitteet ja käytännöt. Lainsäädäntö asettaa yritystoiminnalle monia pakollisia ilmoitus- ja muita velvollisuuksia, jotka yrittäjän ja yrityksen on täytettävä. Yritysvastuulla ymmärretään näiden lainsäädännöllisten pakollisten velvoitteiden täyttämisen yli meneviä vapaaehtoisia toimia, joilla yritys osoittaa kantavansa vastuuta taloudestaan, työntekijöistään sekä sitä ympäröivästä yhteiskunnasta ja ympäristöstä (Harmaala & Jallinoja, 2012, s. 16). Yritysvastuu voidaan jakaa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti kolmeen osa-alueeseen, jotka kaikki vaikuttavat toisiinsa, ja joita tulee loppujen lopuksi aina tarkastella yhtenä kokonaisuutena (Kuluttajaliitto, n.d.).

Taloudellinen vastuu ja sen toteutuminen luo edellytykset ja puitteet yrityksen yritysvastuutyölle. Osakeyhtiölain mukaan ”Yhtiön toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin” (Osakeyhtiölaki, § 5). Yritysvastuutyön kannalta on oleellista, että vain kannattavilla yrityksillä on taloudelliset edellytykset sen toteuttamiseen. Yrityksen hyvä talous paitsi tuo voittoa osakkeenomistajille, mahdollistaa myös hyvän jakamisen yrityksen muille sidosryhmille, yhteiskunnalle ja ympäristölle. Taloudellisesti vastuullisesti toimivan yrityksen on mahdollista luoda taloudellista hyvää koko arvoketjulle ja ympäröivään yhteiskuntaan.

Sosiaalista vastuutaan toteuttava yritys edistää sidosryhmiensä hyvinvointia yli lainsäädännön ja sopimusten velvoitteiden. Työntekijöidensä osalta yritys huolehtii ja edistää henkilöstön hyvinvointia, osaamista ja työturvallisuutta. Yritys noudattaa työehtosopimuksia sekä toteuttaa ihmisoikeuksia, yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä. Kiusaamisen ja häirinnän suhteen yrityksessä vallitsee nollatoleranssi. Yritys edistää näiden arvojen toteutumista välillisesti myös muissa sidosryhmissään koko arvoketjussaan. Asiakasnäkökulmasta katsottuna sosiaalinen vastuu sisältää muun muassa tuoteturvallisuuden ja kuluttajasuojan edistämisen. Sosiaaliseen kestävyyskuuluviin kuuluvat myös esimerkiksi erityisryhmien, kuten maahanmuuttajien tai vammaisten työllistäminen ja aktiivinen vuorovaikutus paikallisten yhteisöjen kanssa. Yhteiskunnalliselta kannalta

katsottuna yritys tuottaa hyvää muun muassa maksamalla veroja ja huolehtimalla työpaikoista. (Harmaala & Jallinoja, 2012, s. 20)

Ekologinen vastuu käsittää ympäristönsuojelun kokonaisuuden. Ekologisesti vastuullisesti toimiva yritys on selvillä paitsi alan lainsäädännöstä sekä velvoitteistaan, myös oman toimintansa ympäristövaikutuksista ja pyrkii minimoimaan niistä aiheutuvia haittoja. Yritys toimii kiertotalouden periaatteiden mukaisesti, resurssiviisaasti ja luonnonvaroja säästäen. Yritys tunnistaa toimintansa muutostarpeet ja se voi korjata aiheuttamia haittoja esimerkiksi luonnon ennallistamistoimilla, tai kompensoida niitä edistämällä luontoa ja sen monimuotoisuutta jossain toisessa kohteessa. (Tynkkynen & Berninger, 2017, s. 81; Harmaala & Jallinoja, 2012, s. 22)

## **2.2 Yritysvastuutyön perusteita**

Yritysvastuu perustuu ja siihen vaikuttavat moninaiset lainsäädännölliset, julistukselliset ja teoreettiset perusteet, joista tässä käsitellään tärkeimpiä. Näiden lisäksi EU, valtiot ja viranomaiset pyrkivät ohjaamaan toimijoita niin sanotuilla soft law -keinoilla, kuten esimerkiksi säännöillä ja toimintaohjelmilla. Myös julkinen keskustelu ja yleinen mielipide vaikuttavat siihen, miten yritysvastuutyöhön suhtaudutaan ja miten sitä toteutetaan yrityksissä.

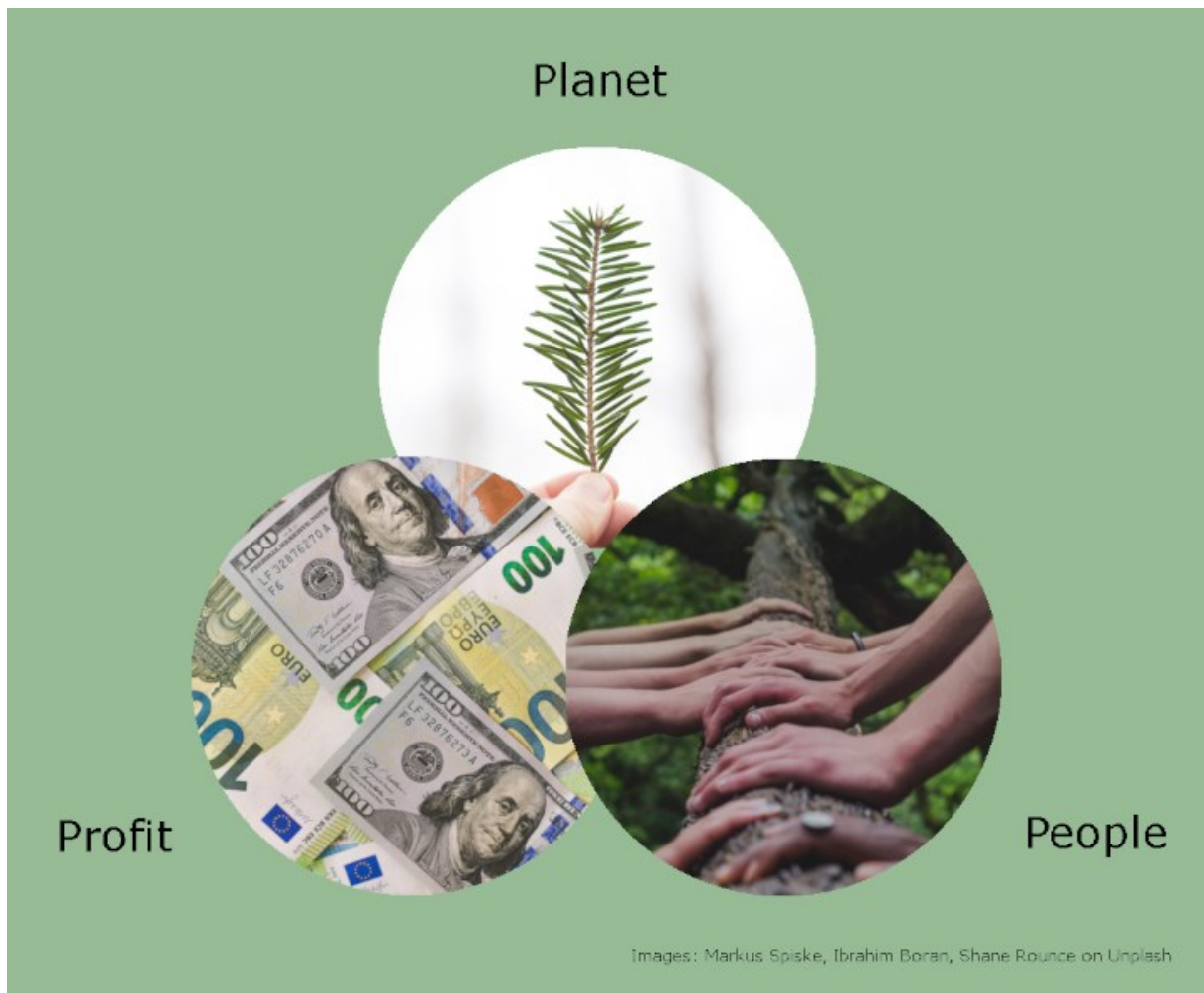
### **2.2.1 Jaetun arvon malli**

Michael E. Porterin ja Mark R. Kramerin jaetun arvon mallissa yrityksen menestys kytketään sen sosiaaliseen kehitykseen. Tämä voi tapahtua suunnittelemalla tuotteita ja markkinoita uudella tavalla, määrittelemällä tuottavuus arvoketjussa uudelleen ja rakentamalla toimintaa tukevia ryhmittymiä tuotantopaikoille. (Porter & Kramer, 2011) Jaetun arvon mallissa yritykset luovat arvoa aktiivisella yhteiskunnallisella vaikuttamisella, jossa paikallisyhteisöjä kehittämällä parannetaan yrityksen toimintaympäristöä. Yrityksen arvoketju tuottaa hyvää kaikille sidosryhmille, ja menestyksen fokuksessa on yrityksen lisäksi sitä ympäröivä yhteiskunta. (Tynkkynen & Berninger, 2017, s. 20)

### 2.2.2 Kolmoistilin päätös malli

John Elkingtonin 1994 esittämässä Triple Bottom Line- eli kolmoistilin päätös mallissa yrityksen menestystä mitataan taloudellisten arviointikriteerien lisäksi myös sen sosiaalisilla ja ekologisilla vaikutuksilla. Elkington katsoo, että yrityksen pelkästään taloudellisiin mittareihin perustuva toiminnan arviointi antaa riittämättömän käsityksen yrityksen todellisesta arvosta. Yritys voi menestyä taloudellisesti, mutta silti tuottaa haittaa sen sosiaaliselle ja ekologiselle ympäristölle. Triple Bottom Line mallia kutsutaan usein myös kolmen P:n malliksi: People, Profit ja Planet. (S&O Institute, n.d.) Malli on havainnollistettu kuvassa 2.

Kuva 2. Triple Bottom Line -malli.





### 2.2.3 Agenda 2030

YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 on suunnitelma paremman ja kestävämmän tulevaisuuden saavuttamiseksi meille kaikille. Sen 17 tavoitetta on suunnattu maailmanlaajuisen haasteiden, ennen kaikkea nälänhädän, eriarvoisuuden, ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden vähentämiseksi sekä rauhan ja oikeudenmukaisuuden saavuttamiseksi. Tavoitteet on esitetty kuvassa 3. Toimintaohjelman 17 tavoitetta on jaettu vielä 169 alatavoitteeseen. (United Nations, n.d.)

Kuva 3. YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030:n 17 tavoitetta.



### 2.2.4 YK:n ihmisoikeuksien julistus

Vuonna 1948 hyväksytty YK:n ihmisoikeuksien julistus on perustavaa laatua oleva asiakirja, joka ei sido valtioita oikeudellisesti, mutta jolla on merkittävä kansainvälinen ja kansallinen poliittinen ja moraalinen painoarvo. Kaikki myöhemmin solmitut kansainväliset ihmisoikeussopimukset perustuvat tähän julistukseen. (Suomen YK-liitto, n.d.-a.)

### 2.2.5 ILO:n työelämän julistukset

Kansainvälinen työjärjestö ILO (International Labour Organisation) on tehnyt pitkään työtä sosiaalisesti vastuullisten työkäytäntöjen edistämiseksi. ILO on kolmikantainen YK:n alainen järjestö, joka hallitusten, työnantajien ja työntekijöiden välisellä yhteistyöllä kehittää työn tekemisen standardeja, poliitikkoja ja ohjelmia. Järjestön päätavoitteina on sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja kansainvälisesti tunnustettujen ihmis- ja työoikeuksien edistäminen. ILO:n perustehtävä on yleismaailmallisen ja kestävän rauhan edistäminen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden keinoin. (International Labor Organization, 2022)

ILO:n julistus työelämän yleismaailmallisista periaatteista vuodelta 1977 (päivitys vuodelta 2017) sisältää suuryrityksille ja työnantaja- ja työntekijäjärjestöille suunnattuja ohjeita työ- ja elinolosuhteista, työllistamisestä ja koulutuksesta. Työjärjestön julistus vuodelta 1998 työelämän peruseriaatteista ja -oikeuksista tukee ja vahvistaa näitä periaatteita. ILO:lla on 187 jäsenvaltiota, jotka ovat sitoutuneet järjestön työhön ja päämääriin. (International Labor Organization, 2022)

### 2.2.6 OECD:n toimintaohjeet

Kansainvälinen Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) on julkaissut vuonna 1976 muun muassa tietojen ilmoittamista, yritysten toimintaympäristöä, kuluttajasuojaa ja verotusta koskevat toimintaohjeet monikansallisille yrityksille. Näitä toimintaohjeita on päivitetty vuonna 2011. Ohjeet ovat siis suosituksia, joiden noudattaminen on vapaaehtoista, mutta suuret monikansalliset yritystoimijat, valtioiden hallitukset ja EU ovat käytännössä sitoutuneita niihin. OECD:n ohjeistuksen tavoitteena on edistää kestävästä kehityksestä, luottamusta eri toimijoiden välillä ja yritysten toiminnan harmoniaa suhteessa valtioiden harjoittamaan politiikkaan. Suomi on muiden maiden tavoin sitoutunut edistämään OECD:n toimintaohjeiden edistämistä ja niiden noudattamista. Myös EU vaatii näiden ohjeiden noudattamisessa muun muassa taksonomia-asetuksessaan. (OECD, n.d.-c; Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d.)

## 2.2.7 United Nations Global Compact

UN Global Compact on vapaaehtoinen YK:n vuonna 1999 käynnistämä aloite, jonka tavoitteena on yritysten sitouttaminen vastuullisuustyöhön ja sen tavoitteisiin. Aloite perustuu kansainvälisille YK:n ja ILO:n julistuksille ja sopimuksille. UN Global Compact auttaa ja tukee yrityksiä niiden yritys vastuutyössä ja tarjoaa tähän erilaisia työkaluja paikallisverkostonsa kautta. Global Compact Network Finland ry on aloitteen paikallinen suomalainen toimija. (Global Compact Network Finland, 2022)

UN Global Compact 10 periaatetta ovat:

### Ihmisoikeudet



Periaate 1: Yritysten tulee tukea ja kunnioittaa

yleismaailmallisia ihmisoikeuksia omassa vaikutuspiirissään.

Periaate 2: Yritysten tulee huolehtia, että ne eivät ole osallisina ihmisoikeuksien loukkauksiin.

### Työelämä



Periaate 3: Yritysten tulee vaalia yhdistymisvapautta sekä kollektiivisen neuvotteluoikeuden tehokasta tunnustamista.

Periaate 4: Yritysten tulee tukea kaikenlaisen pakkotyön poistamista.

Periaate 5: Yritysten tulee tukea lapsityövoiman käytön tehokasta poistamista.

Periaate 6: Yritysten tulee tukea työmarkkinoilla ja ammatinharjoittamisen yhteydessä tapahtuvan syrjinnän poistamista.

## Ympäristö



Periaate 7: Yritysten tulee tukea varovaisuusperiaatetta ympäristöasioissa.

Periaate 8: Yritysten tulee tehdä aloitteita, jotka edistävät vastuullisuutta ympäristöasioissa.

Periaate 9: Yritysten tulee kannustaa ympäristöystävällisten teknologioiden kehittämistä ja levittämistä

## Korruption vastaisuus



Periaate 10: Yritysten tulee toimia kaikkia korruption muotoja vastaan, mukaan lukien kiristys ja lahjonta.

(Global Compact Network Finland, 2022)

## 2.3 Yritysvastuutyön periaatteet

Yritysvastuutyöhön ryhtyminen on yritystoiminnan strateginen päätös, josta saatavat hyödyt eivät ole suoraan tai helposti todennettavissa (Niskala ym, 2019, s. 110). Yritykset arvot, missio ja visio luovat perustan yritysvastuutyölle ja sen painotuksille. Koska resurssit ovat aina rajalliset, tulee yritysvastuutyössäkin arvioida osa-alueiden ja toimenpiteiden oleellisuus ja keskittyä niihin asioihin, joilla saadaan oman liiketoiminnan ja vastuullisuuden osa-alueiden kannalta paras vaikuttavuus ja paras tulos. Olennaisuuden arvioinnissa kartoitetaan myös sidosryhmien näkemykset, ja arviointi ulotetaan koskemaan koko arvoketjua, esimerkiksi alihankkijoita. (Tynkkynen & Berninger, 2017, ss. 53–55)

Yritysjohdon täysi ja varaukseton sitoutuminen yritysvastuutyöhön on sen onnistumisen perusedellytys. Yritysvastuutyö tulee integroida osaksi jokapäiväistä toimintaa ja yrityksen liiketoimintaprosesseja, ja henkilöstö on otettava mukaan jo yritysvastuutyön suunnitteluvaiheessa. Näin henkilöstö saadaan sitoutettua ja sen osaaminen hyödynnettyä yhteisten yritysvastuupäämäärien saavuttamiseen. (Niskala ym., 2019, ss. 48–49)

Yritysvastuun työkalupakkiin kuuluvat lisäksi toiminnan selkeät tavoitteet ja niihin liittyvät politiikat, sitoumukset ja vastuunjaot. Tavoitteiden toteutumisen ja toteutumatta jäämisen todentamiseksi tulee niille ottaa käyttöön selkeät mittarit, jotka mahdollistavat vertailukelpoisten tulosten saamisen kullekin tarkastelujaksolle. Yritys pyrkii myönteisiin vaikutuksiin olennaisimmiksi määrittämillään vastuullisuuden osa-alueilla, ja kaikilla muilla osa-alueilla yritys noudattaa parhaiksi todettuja käytäntöjä. (Koipijärvi & Kuvaja, 2017, ss. 52–57)

## **2.4 Yritysvastuutyön johtaminen**

Yritysvastuutyötä johtaa yleensä yrityksen toimitusjohtaja, jolla voi olla apunaan erikseen nimetty vastuullisuusjohtaja ja -tiimi, tai vaikkapa yritysvastuuseen perehtynyt yrityksen hallituksen jäsen. Yritysvastuutyön käytännön toteutumisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että yrityksen johto on sitoutunut siihen ja sitä tukevan kulttuuriin rakentamiseen yrityksessä, ja että yritysvastuutyötä linjaavat ja sitä eteenpäin vievät signaalit tulevat yrityksen johdolta. (Koipijärvi & Kuvaja, 2017, ss. 84–85)

Yritysvastuun asiat ja -prosessit integroidaan yrityksen muuhun toimintaan ja päätöksentekoon nostamalla ne samalle tasolle muiden tavoitteiden kanssa.

Yritysvastuun asiat eivät saa olla ristiriidassa yrityksen muiden päämäärien kanssa, ja ne tulee huomioida organisaation kaikilla tasoilla käytännönläheisesti osana yrityksen kaikkea muuta toimintaa. (Linnanen ym, 1994, s. 15)

Strategisen johtamisen professorin Thomas Wunderin mukaan perinteinen markkinaehtoinen yritysjohtamisen strategia perustuu kilpailuedun hankkimiseen ja sen ylläpitämiseen kilpailijoihin nähden. Kestävä kehitys tulee yritysjohtamisen strategian osaksi vasta silloin, kun markkinavoimat alkavat ajamaan sitä ja sen mahdollisia vaikutuksia yrityksen talouteen. Tässä vaiheessa yritysjohtajat alkavat miettiä, miten kestävä kehitys voi hyödyttää yritystä. Taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys otetaan osaksi yrityksen toimintaa päämääränään yrityksen parempi taloudellinen tulos. (Wunder, 2019, ss. 16–18)

Laajempaa ajattelutapaa edustaa malli, jossa yritysjohtajat pyrkivät ymmärtämään yrityksen koko systeemistä toimintaympäristöä ja sitä, miten tämä liittyy heidän organisaationsa

elinkelpoisuuteen. Tämän jälkeen tässä havaitut ongelmat otetaan työn alle ja pyritään ratkaisemaan. Tällöin yrityksiä ohjaa korkeampi tarkoitus ja visio kestävän kehityksen luomisesta, jossa sosioekologinen kestävyys nähdään taloudellisen tulevaisuuden mahdollisuutena ja ehtona. Tämä on Wunderin mukaan ainoa tapa menestyä organisaationa tai yritysekosysteeminä tulevaisuudessa. Tällaiset yritysjohtajat eivät kysy, miten kestävä kehitys voi hyödyttää heidän yritystensä. He kysyvät: miten minun liiketoimintani voi hyödyttää kestävästä kehitystä? (Wunder, 2019, s. 21)

Yritysvastuutyö vaatii siis laaja-alaista ja uutta ajattelua, ja sillä tulee olla mahdollisimman selkeät periaatteet ja tavoitteet. Tavoitteisiin liittyvät kiinteästi mittarit, joilla seurataan työn edistymistä ja tavoitteiden toteutumista, ja jotka samalla luovat perustan yritysvastuun luotettavalle raportoinnille. Käytännön johtamiseen kuuluvat myös selkeät vastuiden ja toimintatapojen määrittelyt. (Tynkkynen & Berninger, 2017, s. 107)

Yritysvastuujohtaminen on pitkäjänteistä ja laaja-alaista työtä, joka on toiminnalliseen ja taloudelliseen johtamiseen verrattuna huomattavasti monipuolisempaa ja haastavampaa. Yritysvastuujohtamisessa mukaan tulee laajempi yhteiskunnallinen konteksti ja se, että yritysvastuutyön tulosten todentaminen ei välttämättä onnistu perinteisten taloudellisten tunnuslukujen avulla. Yritysvastuujohtaminen on usein myös muutosjohtamista, jossa henkilöstön prosesseihin sitouttamisesta huolimatta kohdataan voimakastakin muutosvastarintaa. (Niskala ym, 2019, ss. 61–62)

## **2.5 Sidosryhmät**

Yrityksen sidosryhmiä ovat kaikki, joihin yrityksen toiminta vaikuttaa ja joiden toiminta vaikuttaa yritykseen. Tämän vaikuttamisen ei tarvitse olla jatkuvaa, ja se voi tapahtua myös epäsuorasti ja välillisesti. Lähimpänä yritystä olevia sidosryhmiä ovat sen työntekijät, omistajat ja asiakkaat, jotka ovat tiiviissä ja vaikuttavassa vuorovaikutussuhteessa yrityksen kanssa. (Harmaala & Jallinoja, 2012, s. 65)

Muita yrityksen sidosryhmiä ovat muun muassa alihankkijat, rahoituslaitokset, lainsäätäjät, liitot, järjestöt, paikallisyhteisöt ja media, eli kaikki, jotka ovat jollain tavalla läsnä yrityksen arjessa. Parhaimmillaan vuorovaikutus sidosryhmien kanssa on avointa ja rehellistä

kanssakäymistä, jossa osapuolet arvostavat toisiansa. (Harmaala & Jallinoja, 2012, s. 65; Niskala, ym., 2019, s. 86)

Yrityksen kannalta sidosryhmätyö on tärkeää siksi, että sen kautta yritys saa tietoa yritystoiminaan liittyvistä sidosryhmiensä odotuksista. Sidosryhmien kanssa käytävä vuorovaikutus auttaa myös yrityksen riskienhallinnassa, sillä sen avulla voidaan tunnistaa hiljaisia signaaleja ja nousemassa olevia riskejä, jolloin niihin voidaan reagoida ajoissa. (Harmaala & Jallinoja, 2012, s. 60)

Koska kaikkiin odotuksiin ja toiveisiin ei pystytä vastaamaan, on syytä pyrkiä tunnistamaan yritykselle merkityksellisimmät sidosryhmät ja keskittyä vuorovaikutukseen niiden kanssa. Ilmastomuutoksen ja luonnon moninaisuuden köyhtymisen vaikutusten tullessa yhä näkyvimmiä olisi kaikkien yritysten syytä määritellä luonto ja luonnonvarat yhdeksi tärkeimmäksi sidosryhmäkseen. (Koipijärvi & Kuvaja, 2017, ss. 120–121)

## **2.6 Viestintä**

Vastuullisuusviestintä on merkittävä osa yrityksen vastuullisuustyötä ja samalla osa yrityksen muuta viestintää. Se tukee vastuullisuustyön tavoitteita ja lisää sen arvoa.

Vastuullisuusviestinnällä yritys on vuorovaikutuksessa sidosryhmiensä ja yhteiskunnan kanssa neuvotellen heidän kanssaan vastuistaan ja suhteistaan (Eräranta & Penttilä, 2021, s. 14).

Yritysvastuusta, sen tavoitteista, edistymisestä ja tulevaisuuden suunnitelmista yrityksessä viestitään sekä sisäisellä että ulkoisella viestinnällä. Vastuullisuusviestintä ei kuitenkaan rajoitu pelkästään tarkoituksellisiin vuorovaikutustilanteisiin, vaan sidosryhmät saattavat luoda yrityksen vastuullisuuteen liittyvää viestintää esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Lisäksi vastuullisuusviestinnällä on useita ajallisia ulottuvuuksia ulottuen suunnitelmista niiden täytäntöönpanoon ja raportointiin toiminnan jälkeen. Vastuullisuusviestintä on monisäikeinen kokonaisuus, joka poikkeaa merkittävästi yrityksen muusta viestinnästä. (Eräranta & Penttilä, 2021, ss. 24–25)

Parhaimmillaan viestintä on kaksisuuntaista dialogia yrityksen ja sen sidosryhmien välillä. Vastuullisuusviestinnän tulee olla avointa, rehellistä, luotettavaa ja yleistajuista, ja sen on

oltava linjassa yrityksen tekojen ja muun viestinnän kanssa. (Tynkkynen & Berninger, 2017, ss. 125–126)

## **2.7 Yritysvastuun raportointi**

Yritysvastuutyön raportointi on osa yrityksen ulkoista viestintää. Raportointi tuo yritysvastuutyön sisällön ja tulokset näkyviin yrityksen sidosryhmille ja sillä rakennetaan luottamusta niihin. Raportointi on tärkeä johtamisen apuväline, jolla osoitetaan yritysvastuutyön kehitystä yrityksessä ja josta yrityksen johto saa työkaluja yrityksen kehittämiseen ja sitä koskevaan päätöksentekoon. Huolellisesti tehty yritysvastuun raportointi osoittaa myös sitoutumista. (Niskala ym., 2019, s. 114)

Yrityksen vastuullisuustyön raportointi poikkeaa monessa suhteessa taloudellisesta raportoinnista. Aineettomien pääomien mittaaminen voi olla hankalaa, eivätkä niistä saatavat hyödyt ole useinkaan suoraan todennettavissa. Onnistunut yritysvastuuraportointi todentaa ja kuvaa kuitenkin yrityksen osaamisen, henkilöstövoimavarojen, muun sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun kehitystä ja vaikutusta yrityksen toimintaan ja sen arvoihin. (Niskala ym., 2019, s. 112)

Yritysvastuuraportoinnin tulee perustua yritysvastuun olennaisuusarviointiin eli asioihin, jotka on katsottu yrityksen vastuullisuustyön kannalta merkityksellisiksi. Raportointi on prosessi, jota edeltää huolellinen suunnittelu, tiedonkeruu (mittarointi) ja yritysten eri osien tiivis yhteistyö. Raportoinnissa yritys voi käyttää apuna kansainvälisiä yritysvastuun raportointityökaluja, kuten yritysvastuun yleisiä GRI-standardeja tai toimialakohtaisia SASB-standardeja. (Niskala ym., 2019, s. 115)

## **2.8 Yritysvastuutyön hyödyt yritykselle**

Yritysvastuutyö on pitkäjänteistä työtä, jonka välittömiä hyötyjä yritystoiminnalle voi olla vaikea todentaa ja mitata. Suurimman hyödyn yritys saa siitä, että se toiminnallaan osoittaa arvostavansa ja kunnioittavansa sidosryhmiään ja luontoa. Yritysvastuun perinteinen ajatusmalli lähtee kysymyksestä, miten kestävä kehitys hyödyttää yritystäni. Todelliseen kestäväen kehityksen systeemiseen muutokseen päästään kuitenkin vain kysymällä: miten yritykseni voi hyödyttää kestävää kehitystä? (Wunder, 2019, s. 18)



Onnistuneen yritysvastuutyön suoranaisista liiketoiminnallisista vaikutuksista ovat muun muassa se, että se ohjaa yritystä tehostamaan toimintaansa ja tuo siten kustannussäästöjä esimerkiksi pienentyneen energian kulutuksen tai parantuneen resurssitehokkuuden muodossa vaikkapa silloin, kun tuotannon sivuvirtoja aletaan hyödyntämään paremmin. Toisena suorana vaikutuksena voisi mainita työntekijöiden hyvinvoinnin lisääntyminen, joka tuo kustannussäästöjä vähentyneinä sairauspoissaoloina ja työntekijöiden pienempänä vaihtuvuutena. Lisäksi vastuullisuus ruokkii yrityksen kasvua, sillä tutkimusten mukaan kuluttajat suosivat vastuullisesti toimivia brändejä (Niskala ym, 2019, s. 80).

Kaikki sidosryhmät arvostavat vastuullisesti toimivaa yritystä. Erityisesti nuoremmalle sukupolvelle ympäristö, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys ja vaikkapa erityisryhmien kohtelu ovat tärkeitä arvoja, jolloin niitä toteuttavan yrityksen rekrytointi voi helpottua. Aktiivinen vuorovaikutus sidosryhmien kanssa on myös toimivan riskienhallinnan työkalu. (Asiakastieto, 2020)

Oma lukunsa ovat kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen liittyvät ponnistelut ja innovointi, jotka luovat parhaimmillaan yritykseen uuden eteenpäin pyrkivän ilmapiirin, joka voi synnyttää uusia tuotteita, liikeideoita ja uutta liiketoimintaa. Nämä voivat lisätä yrityksen liikevaihtoa ja vetovoimaa. (Tynkkynen & Berninger, 2017, ss. 32–33)

### **3 Pienet ja keskisuuret yritykset Suomessa**

Pienet ja keskisuuret yritykset (pk-yritykset) ovat EU:n komission julkaiseman määritelmän mukaan yrityksiä, jotka työllistävät vähemmän kuin 250 henkilöä ja joiden vuosittainen liikevaihto jää alle 50 miljoonan euron, ja/tai joiden vuosittainen taseen loppusumma ei ylitä 43 miljoonaan euroa. Komission katsoo pk-yritysten olevan EU:n talouden moottori. (European Commission, 2020, s. 3) Komissio jakaa pk-yritykset vielä alle 10 työntekijän mikroyrityksiin, 10–49 työntekijän pieniin yrityksiin ja 50–249 työntekijän keskikokoisiin yrityksiin (European Commission, 2020, s. 11).

#### **3.1 Pk-yritysten merkitys taloudessa**

Tilastokeskuksen mukaan 99,8 % Suomessa toimivista yrityksistä vuonna 2021 oli pk-yrityksiä, suuryritysten osuuden ollessa lukumäärällisesti siis vain 0,2 %. Henkilöstömäärällä

mitattuna pk-yritykset työllistivät 892 000 henkilöä, mikä vastasi 63,9 % kaikista yritysten työllistämästä työvoimasta. Liikevaihdollakin mitattuna pk-yrityksien osuus oli suurempi kuin suuryritysten, sillä kaikista yritysten tuottamasta liikevaihdosta vuonna 2021 pk-yritykset tuottivat 55,8 %. Kuvassa 4 näkyy yritysten määrä prosentteina henkilöstömäärällä mitattuna. Kuvassa 5 näkyy yritysten liikevaihto henkilöstömääräluokittain. Vaikka pylväät keikahtavat toisin päin, on pk-yritysten merkitys myös liikevaihdolla mitattuna merkittävin. (Tilastokeskus, 2021)

Kuva 4. Yritykset Suomessa, määrä prosentteina henkilöstömääräluokittain (Tilastokeskus, 2021).



Kuva 5. Yritykset Suomessa, liikevaihto henkilöstömääräluokittain (Tilastokeskus, 2021).



Pk-yritykset luovat Suomessa merkittävän määrän yhteiskunnallista hyvinvointiamme. Tämä koskee kaikkia pk-yrityksiä, yhtä lailla yhden hengen kampaamoyrittäjää kuin parin sadan hengen konepajaakin. Ne kaikki luovat työpaikkoja, maksavat palkkoja ja veroja, ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa sidosryhmiensä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa ja ponnistelevat paitsi oman yrityksensä niin myös yhteiskunnan eli meidän kaikkien hyvinvoinnin eteen.

Edellä esitetyillä mittareilla mitattuna pk-yritysten toiminnan vaikuttavuus yhteiskunnassa on suurempi kuin suuryritysten. Silti niiden arvoa ja vaikuttavuutta näkee usein vähäteltävän ja julkisessa keskustelussa ne usein jätetään sivustakatsojan rooliin. Pk-yritykset, niiden omistajat ja työntekijät ovat kuitenkin ihan yhtä kiinnostuneita myös kestävästä kehityksestä ja sen edistämisestä kuin me kaikki muutkin. Tähän heille tulee antaa tutkittua tietoa, työkaluja ja konkreettisia esityksiä toimenpiteiksi, joilla hekin voivat edistää yhteistä asiaamme.

### **3.2 Yritysvastuutyö pk-yrityksissä tähänastisen tutkimuksen valossa**

Pienestä koostaan ja rajallisista resursseistaan johtuen pk-yritykset voivat kohdata monenlaisia toiminnallisia haasteita, joita suuremmissa yrityksissä ei välttämättä ole. Elinkeinoelämän keskusliiton vuonna 2021 teettämän Pk-vastuullisuusbarometrin mukaan nämä haasteet koskevat pk-yrityksissä vastuullisuustyön näkökulmasta katsottuna nimenomaan rajallisia resursseja, vastuullisuuden kokonaisuuden hahmottamista ja osaamisen puutetta. (Elinkeinoelämän keskusliitto, 2021b)

Tässä EK:n tutkimuksessa olivat mukana sen jäseninä olevat pk-yritykset, jotka työllistävät 10–250 henkeä. Tähän kyselyyn vastasi 504 pk-yritystä. Alle 10 henkilön mikroyritykset oli rajattu tämä tutkimuksen ulkopuolelle, mutta siitä huolimatta se antaa selkeän viitekehyksen pk-yritysten käsityksille vastuullisuustyöstä ja sen haasteista. (Elinkeinoelämän keskusliitto, 2021b)

Tämän tutkimuksen mukaan vastuullisuus ei ole pelkästään suurien yritysten intresseissä, sillä 10–19 henkilöä työllistävistä yrityksistä jopa 92 % pitää vastuullisuutta omassa liiketoiminnassaan joko erittäin merkittävänä tai melko merkittävänä. Prosenttiluku on sama kaikissa tutkimukseen osallistuneissa pk-yrityksissä työntekijämäärästä riippumatta. Lähes

kaikki tutkimukseen osallistuneet yritykset ovat myös sitä mieltä, että vastuullisuudella on tulevaisuudessa entistä suurempi merkitys liiketoiminnalle. (Elinkeinoelämän keskusliitto, 2021b)

Vastuullisuustyön merkittävimiksi haasteiksi pk-yrityksissä nähdään tämän tutkimuksen mukaan rajalliset resurssit, joita 68 % vastaajista piti erittäin merkittävänä tai merkittävänä. Myös vastuullisuuden yhteyden hahmottaminen yrityksen tulokseen on vaikeaa (49 %). Vastuullisuusdatan kerääminen (eli mittaaminen) ja hyödyntäminen koetaan vaikeaksi (46 %), osaamista puuttuu (44 %) ja lisäksi vastuullisuusvaatimukset nähdään liiaksi ylätasolla ja niistä puuttuu konkretia (42 %). (Elinkeinoelämän keskusliitto, 2021b)

EK:n vastuullisuusbarometrin mukaan pk-yritykset kaipaavat eniten apua vastuullisuusmittareiden kehittämisessä (54 %), hiilijalanjäljen laskennassa (42 %), vastuullisuusraportoinnissa (34 %) ja toimitusketjun vastuullisuuden hallinnassa (24 %). Lisäksi on huomattavaa, että tutkimuksen mukaan 81 % vastaajista ilmoitti, etteivät YK:n kestävä kehityksen ohjelman Agenda 2030 tavoitteet ole heille tuttuja tai että käsitys niistä on vain pintapuolinen. (Elinkeinoelämän keskusliitto, 2021b)

Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön kaksi kertaa vuodessa teettämä Pk-yritysbarometri tukee näitä havaintoja vastuullisuustyön merkityksestä yrityksissä. Kevään 2022 barometrissä kysyttiin ilmastonmuutoksen vaikutuksista yrityksiin, ja 2/3 yrityksistä ilmoitti toteuttaneensa toimia, joilla pyritään vähentämään oman toiminnan päästöjä. (Suomen Yrittäjät ry, 2022, s. 38) Vaikka tässä tutkimuksessa ei varsinaisesti käsiteltykään vastuullisuustyötä, kertovat tulokset tältä osin vastuullisuusasioiden tärkeydestä pk-yrityksissä.

Tähänastisen tutkimuksen valossa on kiistatonta, että yritys vastuutyö koetaan pk-yrityksissä merkittäväksi osaksi liiketoimintaa. Yritysvastuutyö kohtaa näissä kuitenkin monenlaisia haasteita, ja apua kaivataan vastuullisuustyön kaikilla sektoreilla.

#### **4 Tutkimuksen toteutus**

Yritysvastuuta pk-yrityksissä ja erityisesti 1–9 hengen mikroyrityksissä on tutkittu vain vähän. Yritysvastuu on laaja kokonaisuus, ja monet ylätasolla liikkuvat asiat jäävät pk-yrityksissä

huomioimatta ja ymmärtämättä, usein jo yksistään ajankäytön haasteista johtuen. Tästä on syntynyt tarve päästä pk-yritysten yritys vastuussa mahdollisimman konkreettiselle tasolle, niin yritys vastuutyön haasteissa kuin sitä edistävissä toimenpiteissäkin.

#### **4.1 Tutkimuksen eettisyys**

Tutkimuksessa on noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistuksen mukaista hyvää tieteellistä käytäntöä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012). Aineistonkeruussa käytettyjen kyselyjen ja haastattelujen kysymykset eivät tutkijan käsityksen mukaan ole sisältäneet eettisesti arveluttavia seikkoja, eikä niille ole tehty ulkopuolista eettistä arviointia.

Tutkimuksessa käytetyt menetelmät on todennettu ja tutkimus on toistettavissa.

Tutkimuksessa on sen kaikilla osa-alueilla pyritty tekemään laadukasta tutkimusta siten, että sen lopputuloksena on tutkimuksen tarkoituksen mukainen luotettava kokonaisuus.

#### **4.2 Toimeksiantaja**

Opinnäytetyön toimeksiantaja Hämeen Yrittäjät ry on Kanta-Hämeen maakunnassa toimiva Suomen Yrittäjien aluejärjestö, jonka tehtävänä on edistää jäsenyritystensä asemaa ja yrittämisen olosuhteita. Yhdistys on perustettu vuonna 1940 tukemaan ja kehittämään silloin välirauhan oloissa toimineita hämäläisiä yrityksiä. (Suomen Yrittäjät, n.d.)

Hämeen Yrittäjät ry tuottaa jäsenyrityksilleen monipuolisia neuvontapalveluita sekä mentorointia yritystoiminnan kehittämiseen. Yhdistykseltä yritys voi saada liike-elämässä kokeneen yrityskummin avuksi liiketoiminnan haasteiden ratkaisemiseen. Jäsenenä yritykset voivat käyttää myös monia paikallisia ja valtakunnallisia jäsenetuja. (Suomen Yrittäjät, n.d.)

Hämeen Yrittäjät ry:llä on jäseninään noin 2400 kantahämäläistä pientä ja keskisuurta yritystä. Näiden yritysten etujärjestönä Hämeen Yrittäjät ry on kiinnostunut kaikesta yrittämisen olosuhteisiin liittyvästä tiedosta, sillä vain tutkittu tieto mahdollistaa tehokkaan ja oikein suunnatun vaikuttamisen yritysten hyväksi. (Suomen Yrittäjät, n.d.) Yritysvastuuta ja siihen vaikuttavia olosuhteita on tutkittu vain vähän pk-yritysten näkökulmasta. Tällä

tutkimuksella Hämeen Yrittäjät ry pyrkii saamaan perusteita työlleen pk-yritysten tukemisessa yritys vastuuasioissa.

### 4.3 Tutkimusmenetelmät

Tämä tutkimus toteutettiin pääasiallisesti määrälliseksi määriteltävänä tutkimuksena, jossa on laadullisen tutkimuksen elementtejä. Menetelmien valinnassa lähtökohtana olivat tutkimuskysymykset, joiden avulla pyrittiin ymmärtämään yritys vastuutyön esteitä ja toteuttamismahdollisuuksia kantahämäläisissä pk-yrityksissä. Tutkimuksessa käytettiin induktiivista tutkimustapaa, jossa kyselyjen, haastatteluiden ja aikaisempien tutkimusten aineistoista muodostettiin käsitys ja tulkinta vastauksista tutkimuskysymyksiä käsittelemiin ilmiöihin. (Kananen, 2017, s. 34; Alasuutari, 2011, s. 44) Kyselyllä ja haastatteluilla pyrittiin selvittämään, mitä tutkimuksen kohdejoukko ajattelee tutkimuksen kohteena olevista asioista ja miten he kokevat ne (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 84). Aikaisempien tutkimusten aineistoilla pyrittiin tuomaan johtopäätelmiin ja pohdintoihin lisää syvyyttä ja parantamaan tämän tutkimuksen luotettavuutta.

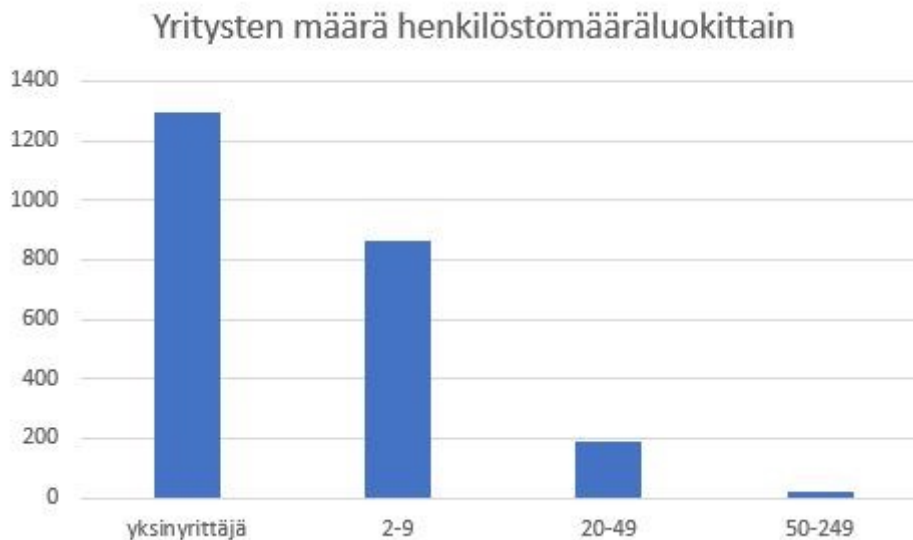
Kvantitatiivisesta tutkimusnäkökulmasta katsottuna perusoletuksena tässä tutkimuksessa oli oletus, että pk-yritysten yritys vastuutyöllä on esteitä ja asioita, jotka vaikeuttavat yritys vastuutyöhön ryhtymistä. Näistä esteistä ja asioista on myös jo tutkittua tietoa, jota on esitetty luvuissa 3.2 ja 5. Tämä mahdollisti strukturoidun kyselyn yksityiskohtaiset kysymykset vastausvaihtoehtoinen, jotka tuottivat tietoa tutkimuksen kohteena olevien ilmiöiden muuttujien määrästä ja muuttujien välisestä suhteista. (Kananen, 2014, s. 133)

### 4.4 Perusjoukko

Tutkimuksen perusjoukoksi valittiin tutkimuksen toimeksiantajan Hämeen Yrittäjät ry:n jäsenyritykset Kanta-Hämeen alueella. Tällaisia yrityksiä perusjoukossa on 2 364 kpl. Tarkempaa perusjoukon rajausta ei opinnäytetyön toimeksiantajan toivomuksesta tehty, vaikka tutkimusasetelmassa varsinainen mielenkiinto kohdistui pk-yrityksiin.

Yritysten liikevaihtoluokista ei ole tietokantaa, mutta sen jakauma on sama kuin suomalaisilla yrityksillä yleensä. Perusjoukon yritysten määrät henkilöstömääräluokittain on esitetty kuvassa 6.

Kuva 6. Perusjoukon yritysten määrä henkilöstömääräluokittain.



#### 4.5 Aineistonkeruu

Tutkimuksen pääasiallisena aineistonkeruumenetelmänä käytettiin perusjoukon yritykselle lähetettyä linkkiä strukturoituun lomakekyselyyn, jossa esitettiin kysymyksiä ja niihin vastausvaihtoehtoja tutkimusongelman aiheisiin. Strukturoidun lomakekyselyn kysymykset ovat liitteessä 2. Strukturoidun lomakekyselyn kysymykset ja vastausvaihtoehdot pyrittiin muotoilemaan ja kohdentamaan niin, että ne tavoittavat tutkimuksen kohteena olevat ilmiöt ilman kysymyksissä ja vastausvaihtoehdoissa olevia tulkinnanvaraisuuksia (Kananen, 2014, s. 137).

Näin toteutetussa kyselyssä puuttuu haastattelulle ominainen haastattelijan ja haastateltavan välinen vuorovaikutus. On kuitenkin syytä epäillä, olisiko haastattelutilanteessa tehdyistä havainnoista, kuten kehonkielestä, ollut tässä tutkimuksessa hyötyä tai olisivatko ne mitenkään vaikuttaneet tutkimuksen tuloksiin. Aineistoa, jota ei käytetä, on turha kerätä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 86)

Strukturoitu lomakekysely mahdollistaa vastausten sisältöjen määrien laskemisen, joka kuuluu tyypillisesti määrälliseen tutkimukseen. Kananen toteaa, että määrällinen tutkimus on aina mittaamista (Kananen, 2014, s. 136.). Silti strukturoidussa lomakekyselyssäkin huomio on kuitenkin tutkittavien näkemyksissä ja näkökulmissa, ja tavoitteena kokonaisymmärrys tutkittavasta ilmiöstä.

Vaikka tutkimuksen kohteena olivat perusjoukon pienet ja keskisuuret yritykset yleisesti, pyydettiin vastaajia ilmoittamaan yrityksensä toimiala ja henkilökuntamääräluokka. Tämä siksi, että näin pystyttiin tutkimusaineiston käsittelyssä tekemään päätelmiä mahdollisista vastaajien mielipiteiden ja kokemusten eroista ja korrelaatiosta yritysten toimiala- ja henkilökuntamääräluokkiin.

Strukturoitua lomakekyselyä täydennettiin viiden yrityksen edustajan teemahaastatteluilla, joiden tavoitteena oli syventää ja täsmentää lomakehaastattelulla saatua tutkimusaineistoa. Teemahaastatteluilla pyrittiin tutkittavien ilmiöiden syvempään ja yksityiskohtaisempaan ymmärtämiseen. Niiden avoimilla kysymyksillä saatiin laajempaa ja syvempää tietoa tutkimusilmiöistä.

Tarkka määrittely siitä, onko tähän tutkimukseen valituissa aineistonkeruumenetelmissä kysymys laadullisesta vai määrällisestä tutkimuksesta, ei tässä tuo tutkimukselle mitään lisäarvoa. Voidaan ajatella, että kysymyksessä on niin sanottu Mixed Methods Research (MMR), jossa tutkimusongelmaa pystytään ymmärtämään paremmin yhdistämällä nämä kaksi tutkimusmenetelmää. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 79)

Tätä triangulaatiota eli monistrategista tutkimusotetta ja sen primääriaineistoa täydennettiin vielä vertaamalla tässä tutkimuksessa saatuja tutkimustuloksia sekundääriaineistoon, tässä tapauksessa aiheesta aikaisemmin tehtyjen tutkimusten tuloksiin.

#### **4.6 Tutkimusaineiston käsittely**

Tutkimuksen aineistonhallintasuunnitelma on liitteessä 1. Tutkimusaineisto ei yleensä sellaisenaan sovellu analysoitavaksi, vaan kerätty aineisto pitää käsitellä ja järjestellä sellaiseen muotoon, että sitä pystytään hallitsemaan, esittämään tulokset ja tekemään niistä johtopäätöksiä.

Tutkimusaineiston käsittelyn lähtökohta tässä tutkimuksessa oli johtoajatuksessa, että pienissä ja keskisuurissa yrityksissä on esteitä yritysvastuutyön tekemiselle. Aineistosta pyrittiin löytämään syyt ja ymmärrys näille esteille ja keinot niiden voittamiseksi.



#### 4.6.1 Strukturoidun lomakekyselyn aineisto

Strukturoidun lomakekyselyn aineisto ei kaipaa erillistä käsittelyä tai järjestelyä, vaan sen tulokset voidaan esittää suoraan yhden muuttujan jakaumina, kahden tai useamman muuttujan yhdistelmätaulukkoina ja graafeina (ristiintaulukointi) sekä muuttujista laskettuina tunnuslukuina (Kananen, 2014, s. 209).

Yhden muuttujan jakaumassa tarkastellaan muuttujan saamien vastausten kappalemäärää suhteessa niiden kokonaismäärään. (Kananen, 2014, ss. 209–210). Tuloksena on taulukko, jossa esitetään kysymyksen vastausvaihtoehtojen saama äänimäärä kappaleina tai prosentteina äänten kokonaismäärästä.

Ristiintaulukointi on kahden tai useamman muuttujan yhdistelmätaulukko, jossa eri muuttujien saamat osuudet esitetään prosentteina suhteessa osuuksien kokonaismäärään. Taulukossa 1 on esimerkki yksinkertaisesta ristiintaulukoinnista.

Taulukko 1. Esimerkki ristiintaulukoinnista.

Aikomus hankkia sähköauto seuraavien 12 kk aikana	Alle 35 v %	Yli 35 v %	Kaikki
Ei	25	35	30
Ehkä	25	20	22,5
Kyllä	50	45	47,5
Yhteensä	100	100	100

#### 4.6.2 Teemahaastattelujen aineisto

Teemahaastattelujen aineiston analysointi tapahtui jatkuvana prosessina tutkimuksen edetessä, jolloin pystyttiin jo aineiston keruuvaiheessa tekemään päätelmiä esimerkiksi tarvittavien teemahaastattelujen määrästä tai ennalta odottamattomista näkökulmista tutkimuksen aiheisiin.

Kerätyt teemakyselyjen aineistot yhteismitallistettiin eli litteroitiin tekstimuotoon propositiotasossa, jossa tehtiin sanomien ydinsisältöjen kirjaukset. Tämän tarkkuuden

katsottiin olevan tutkimusaiheen ja tutkimuskysymysten kannalta riittävä. Litteroinnin jälkeen tekstit tiivistettiin koodaamalla käyttämällä aineistolähtöistä strategiaa, jossa ilmiöiden tulkinta tapahtui aineiston sisällön perusteella. (Kananen, 2017, s. 136)

Koodattu aineisto luokiteltiin yhdistämällä samoja asioita ja käsitteitä käsittelevät tekstisegmentit kategorioihin, jolloin pystyttiin muodostamaan kuva kunkin kategorian aiheen tutkimusaineistosta. Lopulta yhdistettiin teemahaastattelujen luokiteltu aineisto strukturoidun teemakyselyn aineistoon, josta muodostetun kokonaiskuvan avulla haettiin ratkaisut tutkimuskysymyksiin. Teemoja tai analyysiyksikköjä teemahaastattelujen tutkimusaineiston käsittelyyn ei päätetty etukäteen, vaan ne muodostuivat aineiston käsittelyn edetessä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 105).

#### **4.6.3 Aikaisempien tutkimusten aineisto**

Aikaisempien tutkimusten sekundääriaineistoa käytettiin tässä tutkimuksessa osana tietoperustaa hahmoteltaessa tutkimuksen kohteina olevien ilmiöiden taustaa ja olemusta. Vaikka 1–9 hengen mikroyritykset eivät olekaan olleet mukana aikaisempien tutkimusten kohdejoukoissa, antavat nämä tutkimukset riittävästi viitteitä tämänkin tutkimuksen kohteena olevasta problematiikasta. Aikaisemmat tutkimukset antavat hyvän kuvan yritysvastuun kokonaisuudesta pk-yrityksissä yleisesti.

Aikaisempien tutkimusten tulokset, niiden luotettavuus ja yleistettävyyys joutuivat kriittisen tarkastelun kohteeksi tehtäessä vertailuja ja johtopäätöksiä niiden suhteista tämän tutkimuksen tuloksiin. Niiden perusteella ei tässä tutkimuksessa muodostettua hypoteeseja eikä synteesejä, mutta niissä esiintyvien korrelaatioiden tämän tutkimuksen tulosten kanssa katsottiin lisäävän tämän tutkimuksen luotettavuutta.

#### **4.7 Tutkimuksen luotettavuus**

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa eli tässä tapauksessa strukturoidussa teemakyselyssä tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa avainasemassa on se, että kysymykset ovat oikein kohdennettuja ja niissä käytetyt käsitteet ovat mitattavissa. Mittareiden tulee olla oikeita (validiteetti) ja pysyviä (reliabiliteetti). (Kananen, 2014, ss. 136–137) Tässä tutkimuksessa kiinnitettiin erityistä huomiota siihen, että strukturoidun teemakyselyn kysymykset asetettiin

siten, että kysymykset ja niissä käytetyt käsitteet olivat mahdollisen yksiselitteisiä ja oikein muotoiltuja. Kysymyksissä käytettiin vain määriteltävissä olevia käsitteitä (Kananen, 2014, s. 137).

Laadullisen tutkimuksen luotettavuusarvioinnissa voidaan Kanasen mukaan käyttää useita parametrejä (Kananen, 2017, ss. 175–179). Tässä tutkimuksessa pyrittiin varmistamaan teemahaastattelujen reliabiliteetti oikein valitulla perusjoukolla ja validiteetti haastattelukysymysten oikealla muotoilulla pitäen koko ajan mielessä tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset. Tässä oltiin hyvin tietoisia siitä, että tutkimus kohdistui kulloinkin haastateltavana olevaan tapaukseen, että sen tulokset pätevät vain siinä ja että tulokset eivät näin ollen ole yleistettävissä (Kananen, 2014, s. 62).

Tutkimuksen arvioitavuus pyrittiin takaamaan riittävän huolellisella ja kattavalla tutkimusaineiston dokumentaatiolla, joka mahdollistaa tehtyjen tulkintojen ja päätelmien jäljitettävyyden. Tässä tutkimuksessa toteutunut aineistotriangulaatio (strukturoitu teemakysely, teemahaastattelut, vertailulähteiden käyttö) parantaa tutkimuksen luotettavuutta (Kananen, 2017, s. 177).

Strukturoidun kyselyn vastausprosentti jäi tavoiteltua (5 %) alhaisemmaksi ollen 1,9 %. Vastaajat olivat kuitenkin perehtyneet kysymyksiin huolella, ja vastaukset antoivat selkeän viitekehyksen tutkimuksen kohteina olleille vastuullisuustyön haitoille ja esteille pk-yrityksissä sekä sen edistämiseksi niissä. Ei ole selvää, olisiko vastausten määrä lisäämällä saatu näihin enää lisäarvoa, vai saavutettiin tällä vastausmäärällä jo vastausten saturaatio.

## **5 Aikaisemmat tutkimukset**

Pienten ja keskisuurten yritysten vastuullisuustyötä, sen hidasteita ja esteitä on tutkittu varsin vähän. Elinkeinoelämän keskusliitto teetti vuonna 2021 asiaa kohtalaisen hyvin valottavan tutkimuksen, tosin mikroyritykset eivät kuuluneet tämän tutkimuksen kohdejoukkoon (Elinkeinoelämän keskusliitto, 2021b). Lisäksi pk-yritysten toimintaa, toimintaympäristöä ja niihin vaikuttavia tekijöitä tutkitaan kaksi kertaa vuodessa Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön toimeksi antamalla yrittäjäbarometrillä.

Tässä barometrissä on mukana joitain ilmastonmuutosta ja vastuullisuustyötä koskevia kysymyksiä.

## 5.1 Tutkimus pk-yritysten vastuullisuustyöstä

Aula Research toteutti Elinkeinoelämän keskusliiton toimeksiannosta syksyllä 2021 kyselytutkimuksen, jonka kohderyhmänä olivat 10–250 henkeä työllistävät pk-työnantajayritykset. Tutkimukseen vastasi 504 yritystä. (Elinkeinoelämä keskusliitto, 2021a)

Tutkimuksen päämääränä oli selvittää pk-yritysten vastuullisuustyön nykytilaa, haasteita ja mahdollisuuksia. Tutkimustulokset painotettiin toimialan ja yrityksen henkilöstömääräluokan mukaan siten, että niiden kaikki vastaajat-taso vastaa pk-yrityksiä Suomessa.

(Elinkeinoelämän keskusliitto, 2021b)

92 % vastanneista piti vastuullisuutta omassa liiketoiminnassaan joko erittäin merkittävänä tai merkittävänä. 93 % vastanneista koki, että vastuullisuudella on tulevaisuudessa entistä suurempi merkitys liiketoiminnan menestykselle. Suurimpina syinä vastuulliseen toimintaa pidettiin organisaation arvoja (55 %), asiakkaiden odotuksia ja vaatimuksia (43 %) ja organisaation mainetta ja brändin rakentamista (29 %). Yhteiskunnallinen ilmapiiri ja julkinen keskustelu olivat myös merkittävässä roolissa yritysten vastuullisessa toiminnassa (26 %).

(Elinkeinoelämän keskusliitto, 2021b)

Merkittävimpinä vastuullisuuden osa-alueina vastaajat pitivät henkilöstöä (81 %), ilmastonmuutoksen torjuntaa (38 %) ja muuta ympäristönsuojelua (27 %). Tässä tutkimuksessa yritys vastuun tulevaisuuden hyödyt nähtiin erityisesti asiakastyytyvyydessä (80 %), yrityksen maineessa (77 %) ja houkuttelevuudessa työnantajana (73 %).

(Elinkeinoelämän keskusliitto, 2021b)

Yritysvastuun haasteina tässä tutkimuksessa vastaajat pitivät ennen kaikkea rajallisia resursseja (68 %), vastuullisuuden yhteyden hahmottamisen vaikeutta yhtiön tulokseen (49 %) sekä vastuullisuusdatan keräämisen ja hyödyntämisen vaikeutta (46 %). Vastaajat ilmoittivat tarvitsevansa tukea ennen kaikkea vastuullisuusmittareiden kehittämisessä (54 %), hiilijalanjäljen laskennassa (42 %) ja yritys vastuun raportoinnissa (34 %).

(Elinkeinoelämän keskusliitto, 2021b)

EK:n Pk-vastuullisuusbarometri toteutettiin strukturoituna lomakekyselynä internetpohjaisella kyselylomakkeella, jossa vastausvaihtoehdot oli kunkin kysymyksen kohdalla annettu valmiiksi valittaviksi. Joissain kysymyksissä vastausvaihtoehtoja pystyi täydentämään kohdassa ”jokin muu, mikä?”.

## 5.2 Pk-yritysbarometri

Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön toukokuussa 2022 Kantar TNS Oy:llä teettämä Yrittäjägallup antaa tietoa pk-yritysten liiketoimintaympäristöstä. Tähän kyselyyn vastasi 4 829 suomalaista pk-yritystä. (Suomen yrittäjät, 2022)

Tässä tutkimuksessa mielenkiinto yritys vastuun kannalta kohdistuu ilmastonmuutoksen hillitsemistoimien vaikutuksiin yrityksissä. 48 % vastanneista ilmoitti, ettei tällä ole merkitystä liiketoimintaan. 5 % vastanneista näki, että ne luovat merkittävästi lisää mahdollisuuksia liiketoimintaan, ja 19 % koki, että ne luovat jonkin verran lisää mahdollisuuksia liiketoimintaan. (Suomen yrittäjät, 2022)

Kysyttäessä yritysten viimeisten 12 kuukauden aikana toteuttamia ilmastotoimia 40 % ilmoitti tehostaneensa kierrätystä, materiaalien käyttöä tai siirtyneensä ympäristöystävällisempiin materiaaleihin. 21 % ilmoitti lisänneensä päästövähennyksiä mahdollistavien työnteon tapoja (esimerkiksi etätö) ja 21 % ilmoitti tehostaneensa yrityksen energian käyttöä. 33 % yrityksistä ilmoitti, ettei ollut toteuttanut mitään toimia. (Suomen yrittäjät, 2022)

Ilmastopäästöjä vähentäviin toimiin yrityksiä ajoi tämän tutkimuksen mukaan yrityksen arvot ja strategia (53 %), kustannussäästöt/tehokkuuden lisääminen (39 %), yrityskuvan rakentaminen (34 %) ja varautuminen tulevaan sääntelyyn (22 %). Kaikista yrityksistä 20 % oli tehnyt yritysten ilmastovaikutuksien kartoituksen, 80 % ei. (Suomen yrittäjät, 2022)

## 6 Tutkimustulokset

Tähän tutkimukseen kerättiin kaksi kokonaan uutta aineistokokonaisuutta. Strukturoidussa kyselyssä lähetettiin sähköpostilla uutiskirje kyselystä Hämeen Yrittäjät ry:n noin 2 400

jäsenyritykselle Kanta-Hämeen alueella. Uutiskirje sisälsi linkin verkkokyselyyn. Verkkokyselyn kysymykset ovat liitteessä 2.

Verkkokyselyssä yrityksiltä kysyttiin halukkuutta osallistua aihetta syvällisemmin käsittelevään kasvotusten tapahtuvaan teemahaastatteluun. Halukkuuteensa tällaiseen ilmoitti 9 yritystä, joista valittiin satunnaisesti kaksi yksinyrittäjää, kaksi 2–9 hengen ja yksi 10–29 hengen yritys. Teemahaastattelun kysymykset ovat liitteessä 3.

## **6.1 Strukturoidun kyselyn aineisto**

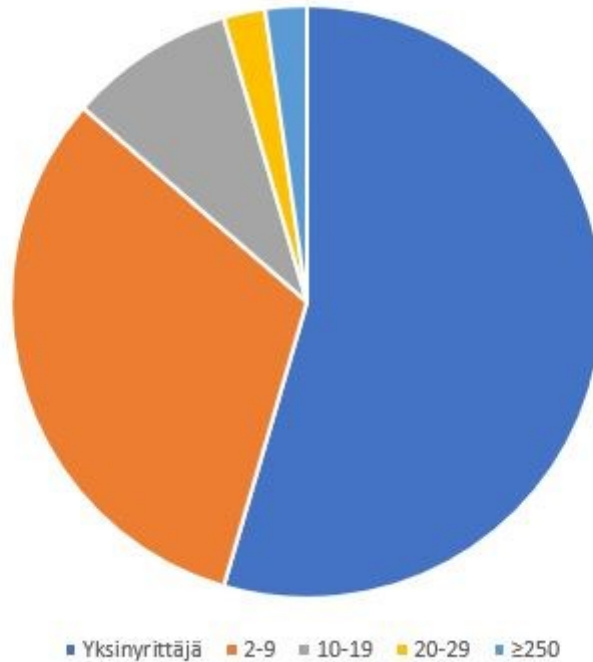
Strukturoidun kyselyn kysymykset laadittiin yhdessä opinnäytetyön toimeksiantajan Hämeen Yrittäjät ry:n kanssa tutkimuskysymysten pohjalta. Kyselyllä pyrittiin saavuttamaan erityisesti aikaisemmin tehtyjen tutkimusten ulkopuolelle jääneet yksinyrittäjät sekä 2–9 henkeä työllistävät yritykset. Tutkimusasetelmassa pyrittiin saamaan erityisesti vastauksia yritysvastuutyön esteisiin ja haittoihin yrityksissä sekä keinoihin yritysvastuutyön helpottamiseksi niissä.

Uutiskirje kyselylinkkeineen lähetettiin Hämeen Yrittäjät ry:n toimesta sen 2 364 jäsenyritykselle 9.11.2022, ja vastausaika annettiin 17.11.2022 asti. Kyselyajankohta sijoittui yritysten normaaliin arkeen. Suunnitelman mukaan kaikille kyselylinkin avanneille, jotka eivät vielä olleet vastanneet kyselyyn, tuli lähettää muistutusviesti 2–3 päivän kuluttua. Nämä muistutusviestit jäivät kuitenkin jostain syystä lähettämättä, ja kyselyyn saatiin määräaikaan mennessä 38 vastausta. Kyselyn aukioloaika päätettiin toimeksiantajan kanssa jatkaa viikolla ja lähettää siitä muistutusviesti kaikille jäsenyrityksille. Jatkoajan ja muistutusviestin jälkeen kyselyyn saatiin vielä 6 vastausta, joten yhteensä vastauksia kyselyyn saatiin 44 kappaletta, eli 1,9 % kaikista kohdejoukon yrityksistä.

Saatujen vastausten laatu vastasi odotuksia ja kyselyyn oli perehdytty ja vastattu huolella. Keskimääräinen vastausaika oli 8 minuuttia. Vastausprosentti jäi odotettua alhaisemmaksi, mutta saatujen vastausten määrän voidaan katsoa olevan tutkimuskysymysten kannalta olennaisten yritysvastuutyöhön vaikuttavien seikkojen tunnistamiseksi riittävä. Kyselyyn vastanneiden yritysten työntekijämäärässä korostuu yksinyrittäjien ja 2–9 henkilöä työllistävien yritysten osuus, jotka olivat aikaisempien tutkimusten aineistojen ulkopuolella. Näitä tässä kyselyssä oli yhteensä 38 kappaletta, eli 86 % vastanneiden kokonaismäärästä.

Lisäksi kyselyyn vastasi neljä 10–19 hengen yritystä, yksi 20–29 hengen ja yksi yli 250 hengen yritys. Kyselyyn vastanneiden yritysten osuudet työntekijämääräluokittain on esitetty kuvassa 7.

Kuva 7. Kyselyyn vastanneiden yritysten osuudet työntekijämäärittäin.



Tutkimukseen vastanneiden yritysten päätoimialassa korostuu palvelutoimialan osuus sen ollessa 75 %. Kaupan alan yrityksiä kyselyyn vastanneiden joukossa oli 7 %, samoin rakentamisen alan yrityksiä.

## 6.2 Teemahaastatteluiden aineisto

Viiden yrityksen henkilökohtaisella teemahaastattelulla tavoiteltiin strukturoidun kyselyn tutkimusaineiston syventämistä ja tutkimuskohteena olevien ilmiöiden yksityiskohtaisempaa ymmärrystä. Teemahaastatteluilla päästiin henkilökohtaiseen vuorovaikutustilanteeseen haastateltavien kanssa, jolloin tutkimuskysymyksiä kohteina olevia aiheita voitiin käsitellä myös laajemmin valmiiksi annettujen vastausvaihtoehtojen ulkopuolella. Lisäksi haastattelutilanne antoi mahdollisuuden muun muassa haastateltavan kehonkielen havainnointiin, josta tosin olisi tehty merkintöjä vain sen poiketessa merkittävästi ns. normaalista. Tällaista haastatteluissa ei kuitenkaan esiintynyt.

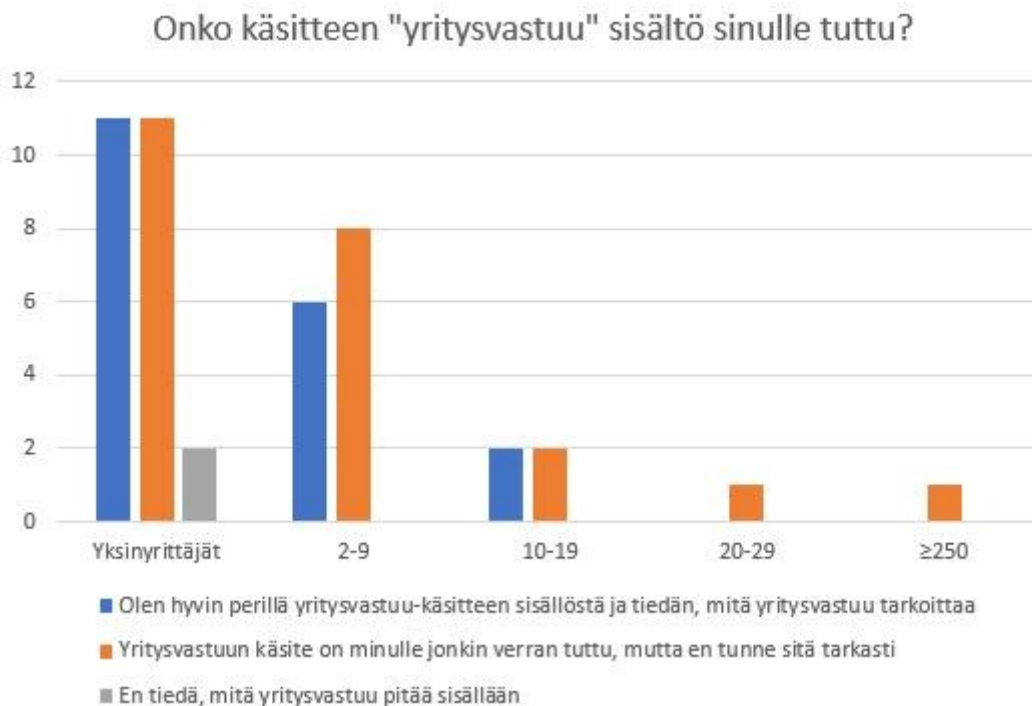
### 6.3 Strukturoidun kyselyn tulokset

Strukturoidun kyselyn tulokset koottiin Exceliin, jossa niistä tehtiin suoraan graafiset esitykset ja tarpeelliseksi katsotut taulukot yhden muuttujan jakaumina, kahden tai useamman muuttujan yhdistelmäkaavioina sekä muuttujista laskettuina tunnuslukuina.

#### 6.3.1 Käsitteen ”yrittäjävastuu” sisältö

Kysymyksellä haluttiin selvittää, kuinka tuttu käsite ”yrittäjävastuu” ja sen sisältö on yrittäjille ja yrityksille. Yksinyrittäjistä melkein kaikki ja 2–9 henkeä työllistävästä yrityksistä kaikki ilmoittivat, että ovat hyvin perillä käsitteen sisällöstä tai että käsite on jonkin verran tuttu. Vastausten jakauma yritysten koon mukaan näkyy kuvassa 8.

Kuva 8. Yrittäjävastuun käsite.



#### 6.3.2 Yrittäjävastuutyön nykytila

Yrittäjävastuutyön nykytilan selvittämiseksi yrityksissä kysyttiin, tekevätkö yritykset vastuutyötä. Samalla haluttiin selvittää, missä laajuudessa yrittäjävastuutyötä mahdollisesti tehdään. Yksinyrittäjistä vajaa puolet ilmoitti, etteivät tee yrittäjävastuutyötä ja 2–9 hengen



yrittäjistä kolmannes. Loput joko tekevät yritys vastuutyötä joillakin osa-alueilla tai yritys vastuutyö on osa niiden strategiaa ja päivittäistä liiketoimintaa. Vastausten jakauma yritysten koon mukaan näkyy kuvassa 9.

Kuva 9. Yritys vastuutyön nykytila yrityksissä.

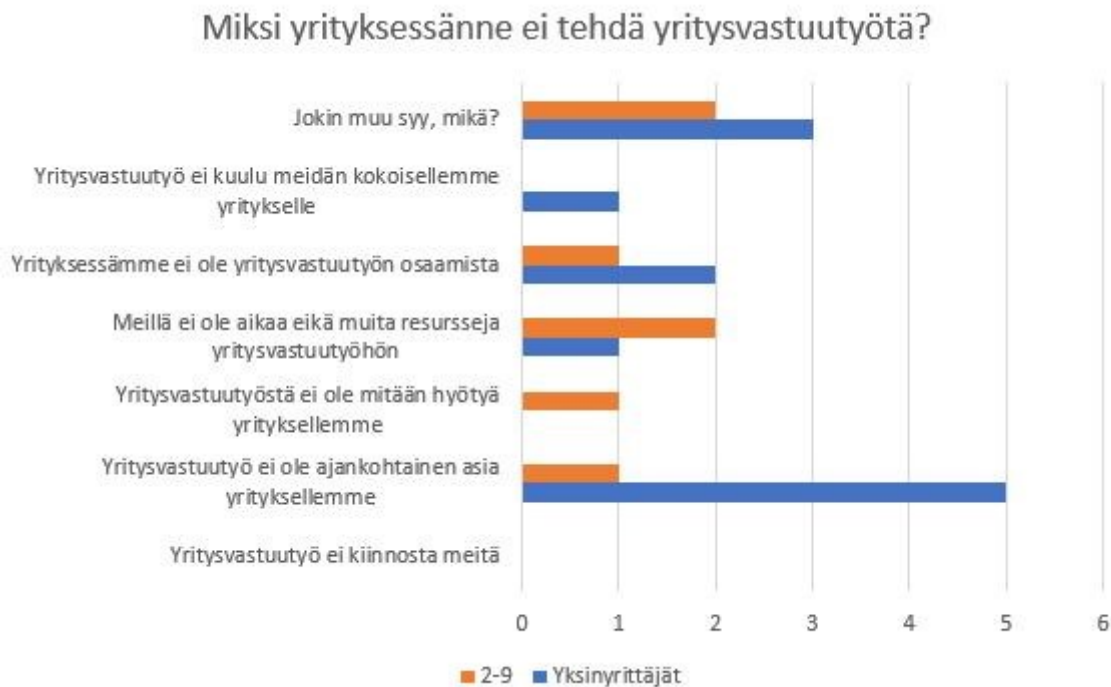


### 6.3.3 Miksi yrityksissä ei tehdä yritys vastuutyötä?

Jos yritys ilmoitti edellisessä kysymyksessä, että yritys vastuutyötä ei tehdä, esitettiin sille seuraavaksi kysymys syistä siihen. Tähän kysymykseen vastaajat pystyivät valitsemaan kaikki sopimaksi katsomansa vastausvaihtoehdot. Vain yksinyrittäjien ja 2–9 hengen yritysten joukossa oli sellaisia, joissa yritys vastuutyötä ei tehdä, kaikki näitä suuremmat yritykset ilmoittivat tekevänsä vastuullisuustyötä.

Yksinyrittäjistä melkein puolet ilmoitti, ettei yritys vastuutyö ole ajankohtainen asia yritykselle. Kaksi yksinyrittäjää valitsi vaihtoehdon, ettei yrityksessä ole yritys vastuun osaamista. 2–9 hengen yrityksistä kaksi ilmoitti, ettei heillä ole aikaa eikä muita resursseja yritys vastuutyöhön. Vastausten jakaumat on esitetty kuvassa 10.

Kuva 10. Syyt siihen, että yritys ei tee yritys vastuutyötä.

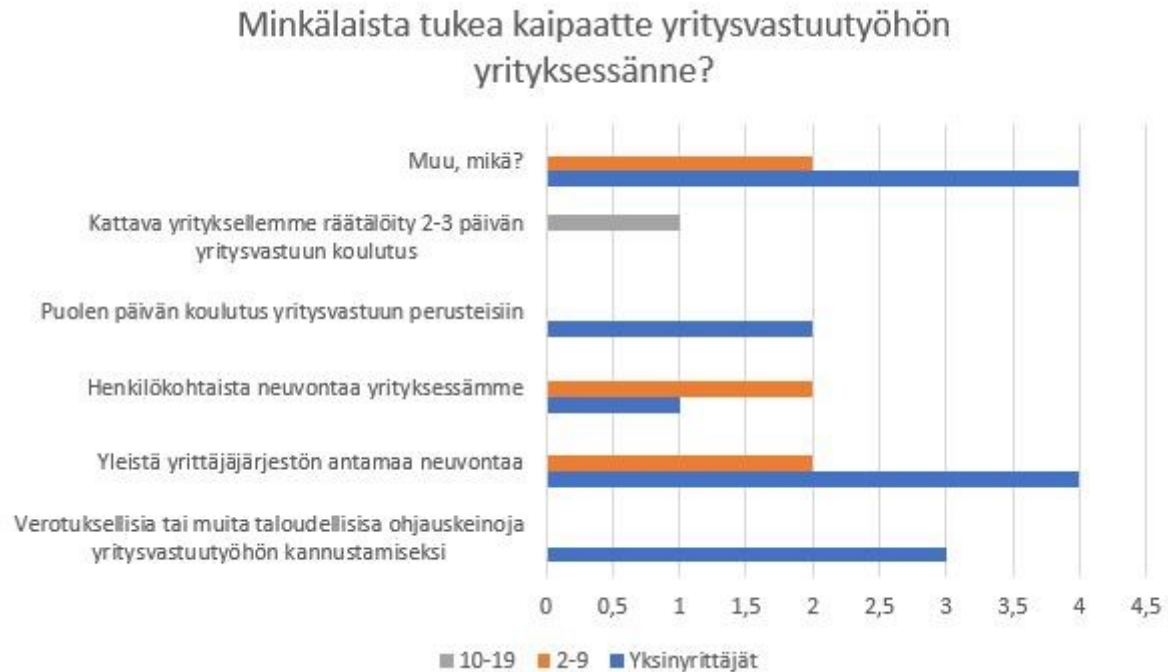


Muiksi syiksi vastaajat ilmoittivat mm. sen, että yritys vastuutyön vaikutukset yrityksessä olisivat minimaaliset (1 vastaaja) ja että katsoivat riittävän, että yritys toimii lakien mukaan (1 vastaaja).

#### 6.3.4 Tarvittava tuki

Yrityksiltä, jotka ilmoittivat, etteivät tee yritys vastuutyötä, kysyttiin tuen tarpeesta vastuullisuustyöhön. Tähän kysymykseen pystyi valitsemaan useamman vastausvaihtoehdon. Yksinyrittäjistä vajaa kolmasosa ilmoitti kaipaavansa yleistä yrittäjäjärjestön antamaa neuvontaa, vajaa neljäsosa oli verotuksellisten tai muiden taloudellisten ohjauskeinojen kannalla. 2–9 hengen yrityksissä kaivattiin sekä yleistä että henkilökohtaista neuvontaa. Vastausten jakaumat on esitetty kuvassa 11.

Kuva 11. Yritysvastuutyöhön tarvittava tuki.



Muita tukitoiveita olivat muun muassa perehdytys yritysvastuuseen yleensä, jotta aihe tulisi tutuksi (2 vastaajaa).

### 6.3.5 Miksi yritykset tekevät yritysvastuutyötä?

Yrityksiltä, jotka ilmoittivat tekevänsä yritysvastuutyötä, kysyttiin seuraavaksi yritysvastuutyön tekemisen motiiveja. Tähän kysymykseen pystyi valitsemaan kaikki sopivaksi katsomansa vastausvaihtoehdot.

Suuri osa yrityksistä ilmoitti arvojensa ja periaatteidensa velvoittavan niitä yritysvastuutyön tekemiseen. Yhtä merkittävänä tekijänä nähtiin luonto ja ympäristö. Muita tärkeitä pidettyinä syinä olivat julkisuuskuvaan parantaminen, asiakkaiden odotukset sekä kustannussäästöt ja kannattavuuden parantaminen. Vastausjakaumat näkyvät kuvassa 12.

Kuva 12. Yritysvastuutyön motivaatiotekijät.

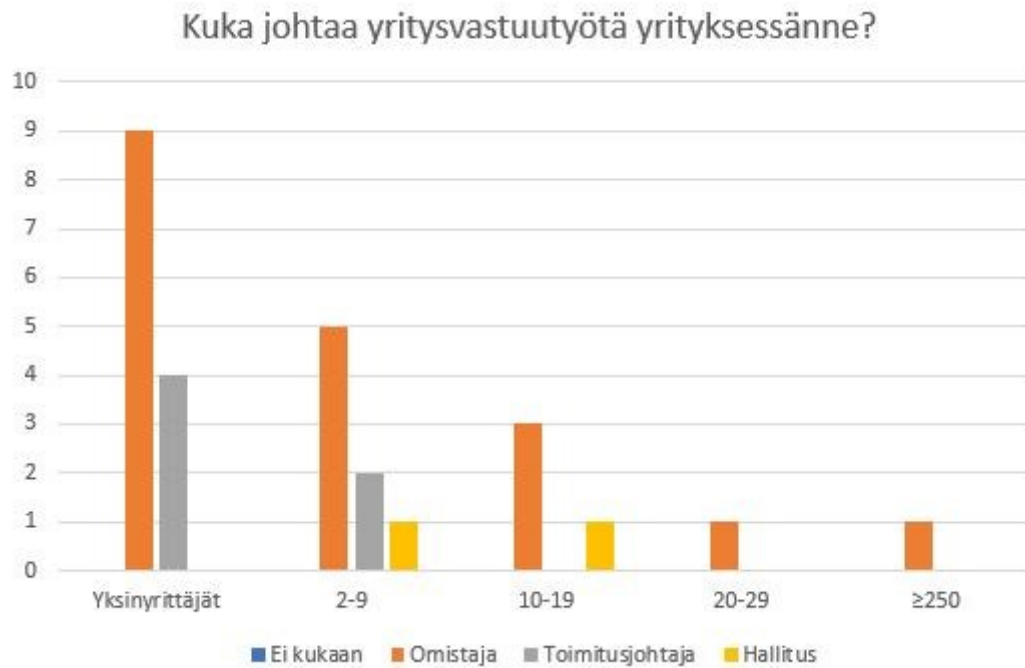


Muita syitä yritysvastuutyön tekemiseen olivat mm. halu tehdä asioita oikein (1), lähiympäristöä ja asiakkaita on kohdeltava hyvin (1) ja että se on ainoa kestävä tapa tehdä yritystoimintaa tässä maailmantilanteessa (1).

### 6.3.6 Kuka yritysvastuutyötä johtaa?

Yrityksiltä, joissa tehdään yritysvastuutyötä, kysyttiin kuka niissä yritysvastuutyötä johtaa. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, onko useamman hengen yrityksissä vastuullisuustyön johtamisprosesseissa mukana muitakin kuin omistajatahoja. Neljä yritystä ilmoitti, että yritysvastuutyötä johtaa toimitusjohtaja tai hallitus. Vastausten jakauma on esitetty kuvassa 13.

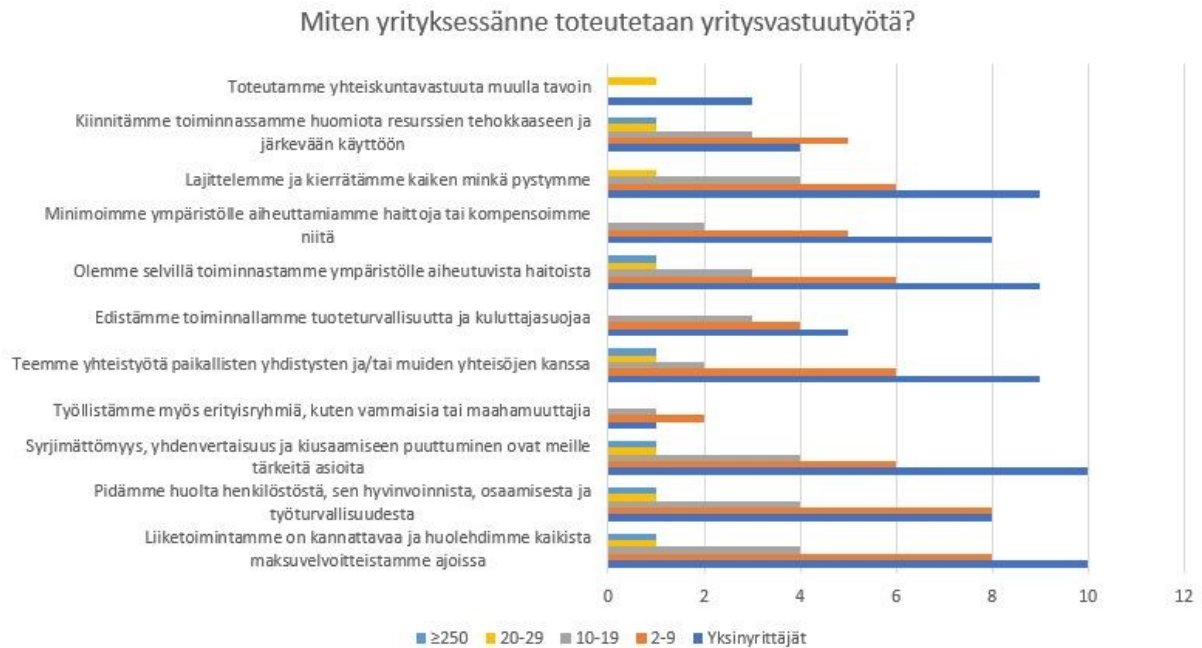
Kuva 13. Yritysvastuutyön johtamisvastuu.



### 6.3.7 Vastuullisuustyön muodot

Yritysvastuutyötä tekeviltä yrityksiltä kysyttiin, miten ne toteuttavat vastuullisuustyötä yrityksessään. Kysymyksenasettelussa pyrittiin huomioimaan kaikki vastuullisuuden osa-alueet. Lisäksi annettiin mahdollisuus vapaamuotoiseen vastaukseen. Tähän kysymykseen vastaajat pystyivät valitsemaan kaikki sopivaksi kokemansa vaihtoehdot. Vastausten jakauma on esitetty kuvassa 14.

Kuva 14. Käytännön vastuullisuustyön muodot.



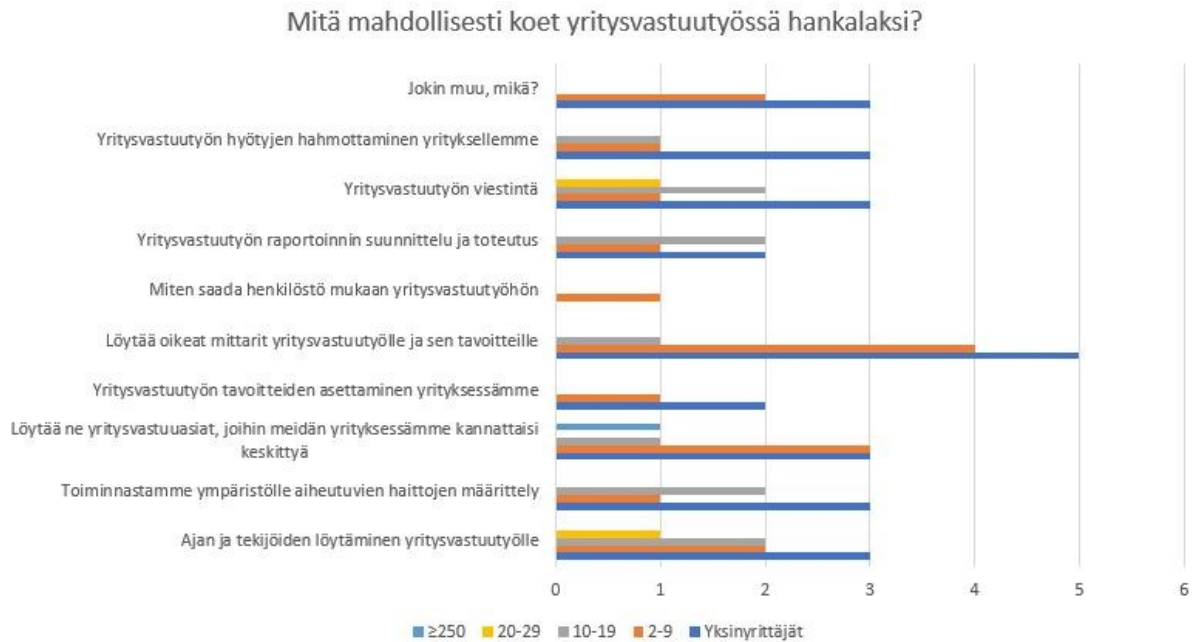
Vastaukset jakaantuivat melko tasaisesti vastausvaihtoehtojen kesken, vain erityisryhmien työllistäminen on yrityksissä vähäistä. 24 yritystä (14 % vastauksia) ilmoitti tekevänsä kannattavaa liiketoimintaa ja huolehtivansa kaikista maksuvelvoitteistaan ajoissa. Syrjimättömyys, yhdenvertaisuus ja kiusaamiseen puuttuminen sekä henkilöstön hyvinvoinnista, osaamisesta ja työturvallisuudesta huolehtiminen olivat toiseksi eniten valittuja vaihtoehtoja. Muita esille nousseita vastuullisuustyön toteuttamistapoja vastaajayrityksissä olivat lajittelu ja kierrätys sekä selvillä olo toiminnasta ympäristölle aiheutuvista haitoista.

Muilla tavoin toteutettavaa vastuullisuustyötä oli mm. yhteiskunnallisesti hyödyllisten palvelujen tuottaminen (1) sekä nuorien työllistäminen ja oppisopimus- ja harjoittelupaikkojen järjestäminen (1).

### 6.3.8 Yritys vastuutyön hankaluudet

Yritys vastuutyötä tekeviltä yrityksiltä kysyttiin lisäksi vielä, mitä asioita ne mahdollisesti kokevat hankaliksi yritys vastuutyössä. Tähän kysymykseen vastaajat pystyivät valitsemaan kaikki sopivaksi kokemansa vaihtoehdot. Lisäksi annettiin mahdollisuus vapaamuotoiseen vastaukseen. Vastausten jakauma on esitetty kuvassa 15.

Kuva 15. Yritysvastuutyön hankaluudet.



Yritysvastuutyön ja sen tavoitteiden mittareiden löytäminen koettiin selvästi hankalimmaksi asiaksi yritysvastuutyössä. Muita hankalia asioita ovat yrityksen kannalta olennaisten yritysvastuuasioden löytäminen, ajan ja tekijöiden löytäminen yritysvastuutyölle sekä yritysvastuun viestintä.

### 6.3.9 Oma arvosana vastuullisuustyölle ja tuen tarve

Lopuksi vastuullisuustyötä tekeviä yrityksiä pyydettiin kertomaan asteikolla 1–10, kuinka tyytyväisiä ne olivat vastuullisuustyöhönsä ja sen saavutuksiin. Arvosana 1 = erittäin tyytymätön ja arvosana 10 = täydellisen tyytyväinen. Yritysten antamat arvosanat on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Yritysten tyytyväisyysarvosanat vastuullisuustyölleen.

Arvosana	Yksinyrittäjät	2-9	10-19	20-29	30-49	50-249	≥250	Yhteensä
<b>1</b>	0	0	0	0	0	0	0	0
<b>2</b>	0	0	0	0	0	0	0	0
<b>3</b>	0	0	0	0	0	0	0	0
<b>4</b>	0	1	0	0	0	0	0	1
<b>5</b>	0	1	0	0	0	0	0	1
<b>6</b>	1	1	0	0	0	0	0	2
<b>7</b>	3	2	1	1	0	0	0	7
<b>8</b>	8	3	3	0	0	0	1	15
<b>9</b>	1	2	0	0	0	0	0	3
<b>10</b>	0	0	0	0	0	0	0	0

Selvästi yli puolet (62 %) antoi vastuullisuustyölleen tyytyväisyysarvosanan 8 tai 9. Heikon arvosanan 4 tai 5 antoi itselleen vain kaksi yritystä.

Yritysvastuutyötä tekevilta yrityksiltä tiedusteltiin vielä, kokevatko he tarvitsevansa tukea yritysvastuutyöhön yrityksessään. 30 vastanneesta yrityksestä vain 6 ilmoitti tarvitsevansa tukea, loput 24 ei.

#### 6.4 Teemahaastattelujen tulokset

Teemahaastatteluilla saatiin yritysten vastuullisuustyöhön monia strukturoidun kyselyn ulkopuolelle jääneitä vastuullisuusnäkökulmia. Vastauksissa korostui yrittäjän ja yrityksen arki ja vastuullisuuden liittäminen siihen. Tätä kuvaa hyvin erään yrittäjän kommentti vastuullisuuden mittaroinnista: ”Meillä mittarointi tapahtuu toiminnan kautta. Hyvyytemme mitataan lopputuotteissamme” (rakennusala, 2–9 työntekijää). Arvojen merkitys tuli esiin jokaisessa haastattelussa vastuullisuuden lähtökohtana ja motivaattorina.

Vastuullisuuden suhde sidosryhmiin ja ympäröivään yhteiskuntaan nähtiin oman toiminnan ja oman esimerkin kautta. Yritykset haluavat toimia vastuullisesti, ja jo yrittäjyys itsessään nähdään suurena vastuunottona. Toisaalta yritykset saattavat kokea ristiriitaiseksi tilanteet,



joissa yhteiskunta odottaa yrityksiltä vastuullisuutta, mutta yhteiskunta ei välttämättä osoita vastuullisuutta yrityksistä kohtaan.

Ympäristö vastuullisuus nähtiin tärkeänä ja oleellisena. Ekologinen vastuullisuus liittyy usein myös kustannuksiin ja rahan käyttöön, eikä tässä nähty ristiriitaa, päinvastoin asia koettiin kaikkia osapuolena hyödyttävänä symbioosina.

Yritysvastuutyötä haittaavina tekijöinä pidettiin muun muassa sitä, että vastuullisuus on laaja kokonaisuus, jota pienen yrityksen on vaikea hallita. Tietoa on saatavana paljon, mutta se on hajallaan. Myös henkilöstön sitoutuminen vastuullisuuteen saattaa olla puutteellista. Vastuullisuusasioihin kuluu paljon aikaa ja niiden eteen joutuu näkemään vaivaa. Eräs palvelualan yksityisrittäjä totesi, että joskus tuntuu siltä, että olisi vain helpompi oikaista ja jättää vastuullisuusasiat huomioimatta.

Haastateltujen mukaan yritysvastuutyötä pitäisi edistää koulutuksella ja sparrauksella. Vastuullisuusasiat tulisi tuoda mahdollisimman lähelle yritysten käytännön liiketoimintaa ja arkea. Tieto tulisi koota mahdollisimman selkeisiin ja helposti saavutettaviin paketteihin. Henkilöstön sitoutumista tulisi edistää sopivilla käytännön vastuullisuustyön kannustimilla. Yrittäjien keskuuteen tulisi pyrkiä saamaan enemmän ryhmäpainetta esimerkiksi vastuullisuusviestinnällä.

## **7 Tulosten arviointi ja johtopäätökset**

Pienissä ja keskisuurissa yrityksissä tiedetään ja tiedostetaan hyvin, mitä yritysvastuun käsite tarkoittaa ja mitä se ainakin pääpiirteittäin pitää sisällään. Tätä käsitystä tukee sekä EK:n Pk-vastuullisuusbarometri, että nyt tehty tutkimus. Tämän tutkimuksen teemahaastattelut kytkevät yritysvastuutyön pk-yrityksissä voimakkaasti niiden arkeen arvojen ja vastuullisuuden yleiskäsitteen toimiessa pääasiallisina ajureina.

### **7.1 Yritysvastuutyön nykytila**

Tämän tutkimuksen mukaan yksityisrittäjistä puolet tekee vastuullisuustyötä, muista mikroyrityksistä 2/3, ja niitä suuremmista kaikki tekevät yritysvastuutyötä ainakin joillain osa-alueilla. Suurin osa yrityksistä antaa vastuullisuustyölleen hyvän arvosanan 7 tai 8.

EK:n ja tässä tehdyn kyselytutkimuksen mukaan yrityksiä ajavat yritys vastuutyön pariin ennen kaikkea arvot ja periaatteet sekä luonto- ja ympäristöarvot. Yritys vastuutyön liiketaloudellisina ajureina toimivat ensisijaisesti yrityksen julkisuuskuvan parantaminen, asiakkaiden odotukset sekä kustannussäästö ja kannattavuuden paraneminen. Riskienhallinta ja yrityksen houkuttelevuus työnantajana tulevat vasta näiden jälkeen.

Tutkittaessa yritys vastuun toteuttamismuotoja pk-yrityksissä nousee tämän tutkimuksen mukaan yksinyrittäjien ja muiden mikroyritysten joukossa taloudellisen vastuun lisäksi esiin sosiaalinen vastuu. EK:n Pk-vastuullisuusbarometrissa korostuu tässä kohdin huolehtiminen henkilöstön hyvinvoinnista. Yksinyrittäjien ja 2–9 hengen yritysten sosiaalinen vastuu näkyy siinä, että suuri osa näistä ilmoittaa toteuttavansa syrjimättömyyttä, yhdenvertaisuutta ja kiusaamisen estämistä sekä tekevnsä yhteistyötä paikallisten yhteisöjen kanssa.

## **7.2 Yritys vastuutyön merkittävimmät esteet ja hidasteet pk-yrityksissä**

Tutkittaessa syitä siihen, miksi yritykset eivät tee vastuullisuustyötä, painottuu tässä tutkimuksessa erityisesti yksinyrittäjien kohdalla se, etteivät he koe asiaa ajankohtaiseksi. Vain pieni osa yksinyrittäjistä ja 2–9 hengen yrityksistä ilmoitti resurssien puutteen syyksi siihen, etteivät tee yritys vastuutyötä. EK:n Pk-vastuullisuusbarometrin mukaan, jossa mukana oli siis 10–250 henkeä työllistävät pk-yritykset, resurssipula oli merkittävin (68 % vastauksista) haaste yritys vastuutyössä.

Tämän nyt tehdyn tutkimuksen valossa yksinyrittäjien ja 2–9 henkeä työllistävien yritysten asennoituminen yritys vastuutyöhön poikkeaa suuremmista pk-yrityksistä. EK:n Pk-vastuullisuusbarometrissa 92 % vastaajayrityksistä pitää vastuullisuutta omassa liiketoiminnassaan joko erittäin merkittävänä tai melko merkittävänä. Nyt tehdyn tutkimuksen mukaan yksinyrittäjistä vain vähän yli puolet ja muista mikroyrityksistä 2/3 tekee jollain tasolla yritys vastuutyötä. Yritys vastuutyön käsite on kuitenkin suurelle osalle selkeä ja motivaatiotekijät sekä käytännön toteutustavat niille, jotka tekevät yritys vastuutyötä, ovat pääpiirteittäin samat.

Yllä mainittu ajankohtaisuusasia toistuu yksinyrittäjien kohdalla kysyttäessä, tehdäänkö yrityksessä vastuullisuustyötä. Vastuullisuustietoisuus yksinyrittäjien keskuudessa on hyvällä

tasolla, mutta silti vastuullisuustyön tekemättä jättämistä perustellaan sillä, että asia ei ole ajankohtainen (42 % tähän vastanneista yksinyrittäjistä).

Selkeää osaamisvajetta mikroyritysten yritys vastuutyössä on tämän tutkimuksen mukaan yritys vastuutyön ja sen tavoitteiden mittaroinnissa ja olennaisuuden arvioinnissa. Ajan ja tekijöiden löytäminen yritys vastuutyölle tulee kolmannella sijalla. Myös yritys vastuutyön viestintä koetaan hankalaksi ja toiminnasta ympäristölle aiheutuvien haittojen määrittely ja hiilijalanjäljen laskenta kaipaavat nekin koulutusta.

Yritys vastuutyöhön ryhtymättä jättämisen todennäköisinä juurisyinä voidaan tässä tutkimuksessa tunnistaa toisaalta osaamisen puute ja se, että mahdollisuuksia saada yritys vastuutyöllä aikaan vaikuttavuutta pidetään rajallisina. Nämä tekijät yhdessä saattavat heijastua käytäntöön siten, että yritys vastuutyöhön ei ryhdytä, vaikka asiaa pidettäisiin tärkeänä ja oleellisena.

Toisena yritys vastuutyötä mahdollisesti estävänä tai hidastavana kokonaisuutena on syytä pohtia yritys vastuutyön taloudellisia ajureita ja niiden toteutumista pk-yrityksissä.

Taloudelliset motivaatiotekijät ovat tämänkin tutkimuksen tulosten valossa merkittävässä roolissa siinä, miksi yritykset tekevät yritys vastuutyötä. Epäselväksi jää kuitenkin, missä määrin erityisesti mikroyritykset osaavat ja pystyvät hyödyntämään näitä vastuullisuuden taloudellisia motivaatiotekijöitä, kuten julkisuuskuvan parantamista, kustannussäästön aikaansaamista tai kannattavuuden paranemista käytännön toiminnassaan.

Riskienhallinnasta tai houkuttelevuudesta työnantajana puhumattakaan. Jos näiden yhteyttä käytännön yritys vastuutyöhön ei tunnisteta, jää työ helposti tekemättä tai sitä ei koeta ajankohtaiseksi.

Näihin havaintoihin korreloi myös strukturoidun kyselyn alhainen vastausprosentti. Yritykset eivät välttämättä koe tarpeelliseksi tai eivät halua ottaa kantaa asiaan, jota ei kuitenkaan tunneta riittävästi tai jolla ei katsota olevan vaikutusta. Tämä siitä huolimatta, että asia yleisellä tasolla koetaan tärkeäksi.

### 7.3 Yritysvastuutyön edistäminen pk-yrityksissä

Miten yritysvastuutyötä sitten voitaisiin edistää pk-yrityksissä? Vastuullisuuden lähtökohtana ovat useimmiten arvot eli se mihin uskomme ja mitä pidämme oikeana. Toteuttamalla arvojaan ja tekemällä asioita niiden mukaisesti oikein yritys ansaitsee sidosryhmiensä arvostuksen. Tämä on kuitenkin pitkäjänteistä työtä, eikä pikavoittoja ole. Toimimalla oikein yritys osoittaa myös arvostavansa luontoa ja ympäristöä.

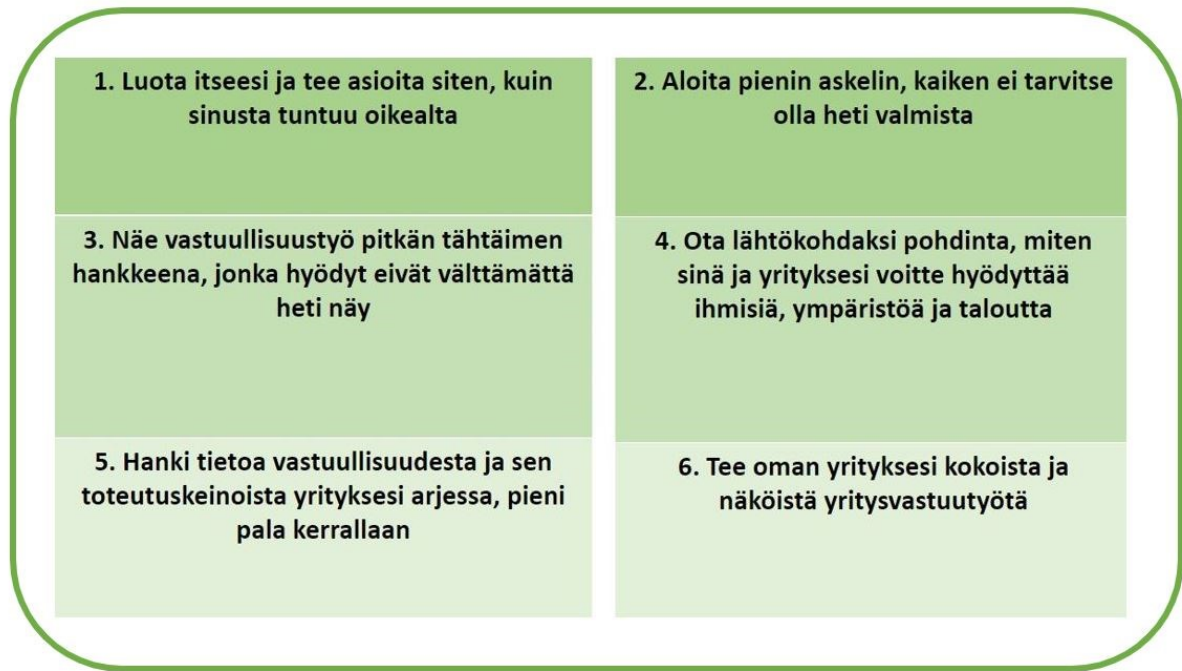
Kun yrittäjä on yksin tai porukka on pieni, heijastuu osaamisen puute toimintaan helposti sitten, ettei asiaan edes ryhdytä. Yrittäjän ja pienen yrityksen arjessa on helpompi keskittyä välttämättömiin asioihin kuin ottaa siihen lisäksi jotain vapaaehtoista, jota ei kunnolla tunneta. Vaikka sanotaan, että kokonaisuus muodostuu osista ja pienilläkin teoilla on merkitystä, on erityisesti yksinyrittäjän helppo tuudittautua ajatukseen, ettei hänen toiminnallaan tai toimimattomuudellaan olisi merkitystä. Lääkkeitä tähän ovat ennen kaikkea neuvonta ja koulutus.

Kaikkien yritysten kohdalla on ensiarvoisen tärkeää, että yritysvastuutyön liiketaloudelliset ajurit realisoituvat kustannussäästöinä ja liikevaihdon kasvuna. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yrityksillä tulee olla tieto ja taito soveltaa näitä tekijöitä arjessaan oikein ja tuloksekkaasti. Myös tähän pystytään vaikuttamaan koulutuksella ja varmistamalla oikean tiedon saatavuus.

Yritysvastuu on laaja kokonaisuus, josta puhutaan paljon julkisuudessa ja jota koskeva sääntely on lisääntymässä. Tästä voi syntyä helposti käsitys, että asian mittakaavat ovat niin suuret, ettei pienellä yrityksellä ole mahdollisuuksia lähteä toteuttamaan yritysvastuutyötä tai ettei pienen yrityksen toimilla ole merkitystä. Vastuullisuutta voi kuitenkin lähteä toteuttamaan pienin askelin, ja jokainen yritys voi tehdä oman kokoistansa yritysvastuutyötä.

Näistä päätelmistä voidaan johtaa pk-yrityksille yritysvastuutyön 6 askelta, jotka on esitetty kuvassa 16.

Kuva 16. Yritysvastuutyön askeleet pk-yrityksille.



Nämä askeleet sopivat ohjenuoraksi kaikille pk-yrityksille, mutta erityisesti ne soveltuvat mikroyrityksille. Kun osaamista tulee lisää ja resurssit kasvavat, on myös yritysvastuutyötä helpompi lähteä laajentamaan ja syventämään osana yrityksen muuta toimintaa.

## 8 Pohdinta

Yritysvastuu ja sen linkittäminen erityisesti pieniin ja keskisuuriin yrityksiin on monella tapaa mielenkiintoinen aihe. Kysymys on tavallaan ensisilmäyksellä kahdeksi eri maailmaksi mielletyn kokonaisuuden saattamisesta yhteen. Lähemmässä tarkastelussa huomataan nopeasti, että näillä kokonaisuuksilla onkin enemmän yhteisiä kuin erottavia tekijöitä.

Yritysvastuussa on pohjimmiltaan kysymys ihmisistä ja ympäröivästä maailmasta, ihan niin kuin pienten ja keskisuurten yritysten toiminnassakin. Kysymys on siitä, miten arvostamme ja kohtelemme toisiamme ja ympäristöämme. Raha on näissä prosesseissa pelkkä väline, joka mahdollistaa asioita tai jonka puute pahimmillaan estää niiden tekemisen ja toteuttamisen.

Yritysvastuutyö on tähän asti helposti mielletty suuryrityksille kuuluvaksi asiaksi. Niissä taloudelliset resurssit mahdollistavat mittaviakin vastuullisuustoimia, jotka taas puolestaan

mahdollistavat taloudellisten resurssien lisääntymisen eli ansainnan. Yritysvastuutyön muita motiiveja voidaan vain arvailla, mutta yritystoiminnan perusluonteeseen kuuluva ansainta ja alati lisääntyvä ylhäältä päin tuleva sääntely ovat varmoja yritysvastuutyön ajureita suuryrityksissä. Eikä tässä ole mitään pahaa, päinvastoin.

Vastuullisuutta pitäisi pystyä kuitenkin toteuttamaan myös omista lähtökohdistaan. Tämä korostuu pienissä ja keskisuurissa yrityksissä, joissa yrittäjien ja työntekijöiden arvomaailma ja yrityksen arki pitkälti määrittävät polun, mitä kuljetaan. Näiden lisäksi taustalla toimivat liiketaloudelliset ajurit, joiden roolit käytännön vastuullisuustyössä tahtovat pk-yrityksissä jäädä epäselviksi ja käytännön toteutukset sen vuoksi tekemättä.

Kaikki nämä arvot ja tekijät ajavat tässä epävarmassa maailmantilanteessa yrittäjiä yhä enemmän myös vastuullisuustyön pariin. Huoli tulevaisuudesta on meidän yhteinen ja se koskettaa meitä kaikkia. Jotta myös pk-yrityksillä olisi käytännön mahdollisuudet tämän vastuullisuustyön toteuttamiseen, tarvitaan niissä osaamista ja selkeitä työkaluja.

Vastuullinen yritystoiminta kuuluu kaikille yrityksille ja se on kaikkien yritysten oikeus riippumatta niiden koosta, taloudellisista resursseista tai niitä siihen ajavista motivaatiotekijöistä. Jokaisella yrityksellä tulee olla mahdollisuus toteuttaa oman kokoistansa ja oman näköistänsä yritysvastuuta ja jokaisella yrityksellä tulee olla mahdollisuus hankkia tähän tarvittava tietämys ja työkalut. Mistään rakettitieteestähän tässä ei ole kysymys, vaan yritysvastuutyön periaatteet ovat hyvinkin yksinkertaisia ja järkeenkäyviä.

Yritysvastuutyö on ennen kaikkea mahdollisuus, ja onneksi yhä useampi pk-yrityskin näkee asian niin. Arvomme ja halumme tehdä oikein ajavat meitä loppujen lopuksi oikeiden asioiden pariin. Tulevaisuudessa nämä oikeat asiat ja oikein tekeminen tulevat kuulumaan yritystoiminnan arkeen ja olemaan luonnollinen ja kiinteä osa kaikkea menestyvää yritystoimintaa. Siinä olemme löytäneet tasapainon itsemme, muiden ihmisten ja luonnon välillä ilman, että asiasta pitää joka välissä erikseen mainita. Tekniikan sulautuessa kaikkeen emme välttämättä joudu enää huolehtimaan ihan kaikesta itse, vaan voi olla, että tekoäly ottaa kantaakseen ainakin osan myös yksinyrittäjän ja pienyrittäjän arjesta. Tällöin aikaa saattaa jäädä enemmän uusien asioiden innovointiin tai ihan vaan nautiskeluun.

Tässä opinnäytetyössä pääsin tekemään pintaraapisun siihen, mitä esteitä pk-yrityksissä koetaan olevan yritysvastuutyölle ja miten näitä esteitä voitaisiin raivata pois. Käytettävissä olleeseen aikaan nähden työ onnistui mielestäni hyvin, ainoastaan strukturoidun kyselyn alhainen vastausprosentti oli alkuun pettymys. Tarkemmassa analyysissä ja johtopäätöksissä tähänkin löytyi selkeä selitys. Työ syvensi paljon aikaisemmin yritysvastuusta oppimaani, toi minulle runsaasti uusia näkökulmia aiheeseen ja antoi merkittävällä tavalla lisäpontta jatkamiseeni aiheen parissa. Vastuullisuus ja yritysvastuu ovat laajoja kokonaisuuksia, joiden todellinen sisäistäminen vaatii paljon aikaa ja perehtymistä. Eikä tässäkään taida ihan valmista tulla milloinkaan.

Yritysvastuutyön edistäminen pk-yrityksissä vaatii runsaasti lisäselvityksiä ja lisätutkimuksia, jotta tämän työn kuuden kohdan yritysvastuutyön ensiaskeleista päästään vielä parempaan ja mahdollisimman monia yrityksiä hyödyntävään konkretiaan. Työ on joka tapauksessa ollut antoisaa ja erittäin opettavaa. Parhaat hetkeni siinä koin, kun sain haastatella itse yrittäjiä ja pääsin osalliseksi heidän näkemyksistään ja kokemuksistaan yrittäjyydestä ja vastuullisuudesta.

Kiitos lehtori Sanna Hakkaraiselle ja lehtori Eija Raimovaaralle opinnäytetyöni asiantuntevasta ja innostavasta ohjauksesta. Kiitos myös opiskelijakollegalleni Taru Karlssonille rakentavasta opponoinnista ja sparrauksesta. Ja vielä erityiskiitos toimeksiantajani Hämeen Yrittäjät ry:n toimitusjohtajalle Juha Haukalle todella hedelmällisestä ja hyvin sujuneesta yhteistyöstä.

## Lähteet

Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino.

Asiakastieto. (26.2.2020). Vastuullisuus on yritykselle elinehto ja kasvun mahdollistaja.

*Asiakastieto Media. Blogit.* <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/blogit/vastuullisuus-on-yritykselle-elinehto-ja-kasvun-mahdollistaja.html>

Atria Suomi. (n.d.). *Missio, visio ja strategia mahdollistajat.*

<https://www.atria.fi/konserni/yritys/missio-ja-visio/>

Blowfield, M. & Murray, A. (2014). *Corporate Responsibility*. Oxford University Press.

Digio Media Oy. (n.d.). *Mitä ovat megatrendit?* <https://osakesijoittaja.fi/megatrendit/>

Elinkeinoelämän keskusliitto. (2021a). *Pk-sektorin vastuullisuusbarometri: Henkilöstä on pk-*

*työnantajien vastuullisuuden osa-alue.* <https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/pk-sektorin-vastuullisuusbarometri-henkilosto-on-pk-tyonantajien-tarkein-vastuullisuuden-osa-alue/>

Elinkeinoelämän keskusliitto. (2021b). *Pk-vastuullisuusbarometrin tulokset.* [https://ek.fi/wp-](https://ek.fi/wp-content/uploads/2021/11/EK_Pk-Vastuullisuusbarometri_2021.pdf)

[content/uploads/2021/11/EK\\_Pk-Vastuullisuusbarometri\\_2021.pdf](https://ek.fi/wp-content/uploads/2021/11/EK_Pk-Vastuullisuusbarometri_2021.pdf)

Elinkeinoelämän keskusliitto. (2022). *Tietoa Suomen taloudesta.* [https://ek.fi/tutkittua-](https://ek.fi/tutkittua-tietoa/tietoa-suomen-taloudesta/)

[tietoa/tietoa-suomen-taloudesta/](https://ek.fi/tutkittua-tietoa/tietoa-suomen-taloudesta/)

Eräranta, K. & Penttilä, V. (2021). *Vastuullinen viestintä*. Libris.

[https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/330665/procom\\_procomma-academic\\_2021\\_digi.pdf?sequence=2&isAllowed=y](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/330665/procom_procomma-academic_2021_digi.pdf?sequence=2&isAllowed=y)

European Commission. (n.d.-a). *EU taxonomy for sustainable activities.*

[https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities\\_en](https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en)

European Commission. (n.d.-b). *EU Taxonomy Compass.* [https://ec.europa.eu/sustainable-](https://ec.europa.eu/sustainable-finance-taxonomy/index.htm)

[finance-taxonomy/index.htm](https://ec.europa.eu/sustainable-finance-taxonomy/index.htm)



European Commission. (n.d.-c). *Corporate sustainability reporting*.

[https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting\\_en](https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en)

European Commission. (n.d.-d). *EU taxonomy for sustainable activities*.

[https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities\\_en](https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en)

European Commission. (2020). *User guide to the SME Definition*. European Union.

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/756d9260-ee54-11ea-991b-01aa75ed71a1>

European Parliament. (2022). *EU responses to climate change*.

<https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20180703STO07129/eu-responses-to-climate-change>

Fountain Park. (n.d.). Yrityksen arvot ovat parhaimmillaan johtamista – pahimmillaan sanahelinää. *Blogimme*. <https://www.fountainpark.fi/blogi/yrityksen-arvot-ovat-parhaimmillaan-johtamista/>

Global Footprint Network. (n.d.-a). *Ecological Footprint*.

<https://www.footprintnetwork.org/our-work/ecological-footprint/>

Global Footprint Network. (n.d.-b). *Climate Change*. <https://www.footprintnetwork.org/our-work/climate-change/>

Global Compact Network Finland. (2022). *Mikä on UN Global Compact?*

<https://www.globalcompact.fi/gc-network-finland>

Global Reporting Initiative. (2022). *About GRI*. <https://www.globalreporting.org/about-gri/>

Harmaala, M-M. & Jallinoja, N. (2012). *Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta*. Sanoma Pro Oy.

International Labor Organization. (2022). *About the ILO*. <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/lang--en/index.htm>

Isokangas, A., Niipola, J. & Vassinen, R. (2022). *Viherpesuopas*. Otava.

Kananen, J. (2014). *Verkkotutkimus opinnäytetyönä. Laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas*. Suomen Yliopistopaino Oy.

Kananen, J. (2017). *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Suomen Yliopistopaino Oy.

Kirjanpitolaki 1376/2016.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kirjanpitolaki#L3a>

Koipijärvi, T. & Kuvaja, S. (2017). *Yritysvastuu. Johtamisen uusi normaali*. Kauppakamari.

Kuluttajaliitto. (n.d.). *Yhteiskuntavastuu*.

<https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/yhteiskuntavastuu/>

Lapin yliopisto. (n.d.). *Soft-law (pehmeä oikeus) oikeudellisena käsitteenä*.

<https://www.arcticcentre.org/FI/arktinenalue/kansainvalinen/soft-law>

Linnanen, L., Boström, T. & Miettinen, P. (1994). *Ympäristöjohtaminen. Elinkaariajattelu yrityksen toiminnassa*. Weilin+Göös.

Niskala, M., Tarna-Mani, K., Puroila, J., & Pajunen, T. (2019). *Yritysvastuu. Raportointi- ja laskentaperiaatteet*. ST-Akatemia.

Organisation for Economic Co-operation and Development OECD. (n.d.-a). *Environmental social and governance (ESG) investing*. <https://www.oecd.org/finance/esg-investing.htm>

Organisation for Economic Co-operation and Development OECD. (n.d.-b). *Corporate Governance*. <https://www.oecd.org/corporate/>

Organisation for Economic Co-operation and Development OECD. (n.d.-c). *Who we are.*

<https://www.oecd.org/about/>

Osakeyhtiölaki 624/2006. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624>

Pohjola, M. (n.d.). *Miten yrityksen arvot saadaan näkyväksi?* Taitotalo.

<https://www.taitotalo.fi/taitocase/miten-yrityksen-arvot-saadaan-nakyvaksi>

Porter, M.E. & Kramer M.R. (2011). *Creating Shared Value.* Harvard Business School.

<https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=39071>

S&O Institute. (n.d.). *What is the “Triple Bottom Line”?* [https://www.hec.edu/en/faculty-](https://www.hec.edu/en/faculty-research/centers/society-organizations-institute/think/so-institute-executive-factsheets/what-triple-bottom-line)

[research/centers/society-organizations-institute/think/so-institute-executive-](https://www.hec.edu/en/faculty-research/centers/society-organizations-institute/think/so-institute-executive-factsheets/what-triple-bottom-line)

[factsheets/what-triple-bottom-line](https://www.hec.edu/en/faculty-research/centers/society-organizations-institute/think/so-institute-executive-factsheets/what-triple-bottom-line)

Sitra. (n.d.-a). *Megatrendi.* <https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/megatrendi/>

Sitra. (n.d.-b). *Megatrendit 2020.* <https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/#megatrendit-2020>

Sitra. (n.d.-c). *Systeminen muutos.* <https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/systeminen-muutos/>

Suomen YK-liitto. (n.d.-a). *Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus.*

<https://www.ykliitto.fi/julkaisut/ihmisoikeuksien-yleismaailmallinen-julistus>

Suomen YK-liitto. (n.d.-b). *Kestävä kehitys – historiaa ja toiminnan taustoja.*

<https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys/kestava-kehitys-historiaa-ja-toiminnan-taustoja>

Suomen Yrittäjät. (n.d.). *Hämeen Yrittäjät ry.* <https://www.yrittajat.fi/aluejarjestot/hameen-yrittajat/hameen-yrittajat-ry/>

Suomen yrittäjät. (2022). *Pk-yritysbarometri.* [https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2022/02/Pk-yritysbarometri\\_vk-kuvat\\_kevat\\_2022.pdf](https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2022/02/Pk-yritysbarometri_vk-kuvat_kevat_2022.pdf)

Tiensuu, A. (2017). *Yritysten yhteiskunnalliset vaikutukset ja yhteiskuntavastuu Suomessa – kvantitatiivinen tutkimus kansalaisten näkemyksistä* [pro gradu-tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/101401/GRADU-1496925602.pdf?sequence=1>

Tilastokeskus. (n.d.). *Käsitteet: PK-yritys*. <https://tilastokeskus.fi/meta/kas/index.html?P>

Tilastokeskus. (2022). *Yritykset henkilöstön suuruusluokittain 2021*. [https://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk\\_yritykset.html](https://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_yritykset.html)

Trainers' House. (n.d.). *Missio, visio, strategia ja arvot*. <https://www.trainershouse.fi/sijoittajalle/trainers-house-sijoituskohteena/missio-visio-strategia-ja-arvot/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi*. Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. [https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK\\_ohje\\_2012.pdf](https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf)

Tynkkynen, O. & Berninger, K. (2017). *Nettopositiivisuus*. Alma Talent.

Työ- ja elinkeinoministeriö. (n.d.). *Yhteiskuntavastuun ohjeet ja periaatteet*. <https://tem.fi/yhteiskuntavastuun-ohjeet-ja-periaatteet>

Ulkoministeriö. (n.d.). *Agenda 2030 – kestävän kehityksen tavoitteet*. <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet#Tavoite>

United Nations. (n.d.-a). *Take Action for the Sustainable Development Goals*. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

United Nations. (n.d.-b). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. <https://sdgs.un.org/2030agenda>

Wunder, T. (2019). *Rethinking Strategic Management. Sustainable Strategizing for Positive Impact*. Springer.

Yhdistyneet Kansakunnat. (n.d.). *Ilmastosanasto*. <https://unric.org/fi/ilmastosanasto/>

Ympäristöministeriö. (n.d.). *Pariisin ilmastopimus*. <https://ym.fi/pariisin-ilmastosopimus>

## **Liite 1: Aineistonhallintasuunnitelma**

### **Aineiston yleinen kuvaus**

Opinnäytetyössä kerätään kyselyaineistoa Webropol-verkkokyselyllä Kanta-Hämeen alueella toimivilta pieniltä ja keskisuurilta yrityksiltä. Kyselyyn osallistuvat yritykset ovat Hämeen Yrittäjien jäseniä. Kyselyyn osallistuminen on yrityksille vapaaehtoista.

Kyselyssä kerättävät taustatiedot koskevat yritysten

- Toimialaa
- Henkilöstömäärää ja
- Liikevaihtoa

Muita tunnistetietoja yrityksiltä ei kerätä, eikä kyselyssä annettuja vastauksia pysty yhdistämään vastanneisiin yrityksiin.

Lisäksi opinnäytetyössä haastatellaan muutamia kantahämäläisiä pk-yrityksiä eri toimialoilta. Näiden teemahaastattelujen kysymysten tarkoitus on saada syvempää tietoa tutkimuksen kohteina olevista aiheista. Nämä teemahaastattelut ja niiden tulokset anonymisoidaan tutkimustulosten käsittelyssä ja tutkimusraportissa siten, ettei niitä pysty yhdistämään yrityksiin eikä henkilöihin, eikä niitä voida pitää henkilötietoina.

### **Aineiston säilytys opinnäytetyöprosessin aikana**

Kyselyssä ja haastatteluissa kerätty aineisto säilytetään opinnäytetyöprosessin aikana tutkimuksen tekijän henkilökohtaisen tietokoneen C-aseamalla ja Hämeen Ammattikorkeakoulun Microsoft OnDrive-pilvipalvelussa. Varmuuskopiot säilytetään tutkimuksen tekijän hallussa olevalla salasanalla suojatulla ulkoisella kovalevyllä.

Microsoft huolehtii OnDrive-pilvipalvelun tietoturvasta. Tutkimuksen tekijä huolehtii tarvittavista varmuuskopioista.

Tutkimusaineistoa pääse käsittelemään vain tutkimuksen tekijä. Tutkimuksen tekijän henkilökohtainen tietokone on suojattu jatkuvasti päivittyvällä F-Securen tietoturvaohjelmistolla.

### **Aineiston käsittely opinnäytetyön valmistuttua**

Kyselyaineisto, anonymisoidut teemahaastatteluaineistot, niiden käsittelyaineistot, koonnot ja johtopäätökset ja näiden varmuuskopiot säilytetään 1 vuoden ajan tutkimuksen tekijän henkilökohtaisen tietokoneen C-aseamalla ja ulkopuolisella kovalevyllä mahdollisia myöhemmin tapahtuvia tarkasteluja ja vertailuja varten.

## Liite 2: Strukturoidun teemakyselyn kysymykset

Tutkimus: Yritysvastuu kantahämäläisissä yrityksissä

Tutkimuksen tekijä, Jukka Niemi, on kokenut yrittäjä, joka tekee Hämeen Yrittäjien toimeksiannosta selvitystä osana hänen Kestävän kehityksen opinnäytetyötään HAMK:lle. Vastaukset ovat luottamuksellisia ja niitä hyödynnetään myös Yrittäjien vaikuttamistyössä ja viestinnässä. Vastaaminen kyselyyn kestää vastausvaihtoehdoista riippuen 5–10 minuuttia.

Lomakkeella voit jättää myös yhteydenottopyynnön lisätietojen tai mahdollisen neuvonnan saamiseksi tai ilmoittautua haastateltavaksi julkaistavaan artikkeliin.

Terveisin Hämeen Yrittäjät ja Jukka Niemi

\* Pakollinen

### 1. Yrityksen työntekijämäärä\*

- Olen yksinyrittäjä
- 2–9
- 10–19
- 20–29
- 30–49
- 50–249
- 250- työntekijää

### 2. Yrityksenne päätoimiala\*

- Alkutuotanto
- Palvelut (ml. liikenne)
- Kauppa
- Rakentaminen



- Teollisuus

3. Onko käsitteen "yritysvastuu" sisältö sinulle tuttu? \*

- Olen hyvin perillä yritysvastuu-käsitteen sisällöstä ja tiedän, mitä yritysvastuu tarkoittaa
- Yritysvastuun käsite on minulle jonkin verran tuttu, mutta en tunne sitä tarkasti
- En tiedä, mitä yritysvastuu pitää sisällään

4. Tehdäänkö yrityksessänne yritysvastuutyötä? \*

Määritelmä: Yritysvastuutyöllä tarkoitetaan lainsäädännön vaatimusten yli meneviä vapaaehtoisia toimia, jolla yritys toteuttaa taloudellista, sosiaalista ja ekologista vastuutaan.

- Ei, eikä asia ole meille ajankohtainen
- Ei, mutta olemme suunnitelleet yritysvastuutyön aloittamista
- Kyllä, teemme yritysvastuutyötä joillain osa-alueilla
- Kyllä, yritysvastuutyö on osa strategiaamme ja päivittäistä liiketoimintaamme
- En tiedä

Jos yrityksessäsi ei tehdä yritysvastuutyötä:

5. Miksi yrityksessänne ei tehdä yritysvastuutyötä? \* (voi valita useamman vaihtoehdon)

- Yritysvastuutyö ei kiinnosta meitä
- Yritysvastuutyö ei ole ajankohtainen asia yrityksellemme
- Yritysvastuutyöstä ei ole mitään hyötyä yrityksellemme
- Meillä ei ole aikaa eikä muita resursseja yritysvastuutyöhön
- Yrityksessämme ei ole yritysvastuutyön osaamista
- Yritysvastuutyö ei kuulu meidän kokoisellemme yritykselle
- Jokin muu syy, mikä?

6. Mikä muu syy, miksi yrityksessänne ei tehdä yritysvastuutyötä?

- Vapaa vastauskenttä

7. Minkälaista tukea kaipaatte yritysvastuutyöhön yrityksessänne? \* (voi valita useamman vaihtoehdon)

- Verotuksellisia tai muita taloudellisia ohjauskeinoja yritysvastuutyöhön kannustamiseksi
- Yleistä yrittäjäjärjestöjen antamaa neuvontaa
- Henkilökohtaista neuvontaa yrityksessämme
- Puolen päivän koulutus yritysvastuun perusteisiin
- Muu, mikä?

8. Mitä muuta tukea tai ohjausta kaipaatte yritysvastuutyöhön yrityksessänne?

- Vapaa vastauskenttä

9. Olisitko valmis osallistumaan yksityiskohtaisempaan henkilökohtaiseen yrityksesi yritysvastuuasioita koskevaan haastatteluun, jos sinut sellaiseen kutsutaan? Haastatteluun tarvittava aika on noin 2 tuntia. Haastateltavista tehdään myös uutinen Hämeen Yrittäjien viestintäkanaviin. \*

- Kyllä, voitte olla minuun yhteydessä haastatteluajan sopimiseksi
- Ei kiitos

Jos vastaa kyllä:

10. Sähköpostiosoitteenne?

11. Puhelinnumeronne?

Jos yrityksessäsi tehdään yritysvastuutyötä:

5. Miksi yrityksenne tekee yritysvastuutyötä? \* (voi valita useamman vaihtoehdon)

- Arvomme ja periaattemme velvoittavat meidät siihen

- Asiakkaat odottavat sitä meiltä
- Se parantaa yrityksen julkisuuskuva
- Julkinen keskustelu painostaa meitä siihen
- Se tuo kustannussäästöä ja parantaa kannattavuutta
- Se auttaa meitä tunnistamaan liiketoimintamme riskejä
- Se lisää yrityksemme houkuttelevuutta työnantajana
- Luonto ja ympäristö kiittää
- Jokin muu syy, mikä?

6. Muu syy: Teemme yritys vastuutyötä, koska

- Vapaa vastauskenttä

7. Kuka johtaa yritys vastuutyötä yrityksessänne? \*

- Ei kukaan
- Omistaja
- Toimitusjohtaja
- Hallitus
- Erikseen nimetty vastuullisuusjohtaja
- Joku muu, kuka?
- En tiedä, kuka yrityksemme yritys vastuutyötä johtaa

8. Miten yrityksessäsi toteutetaan yritys vastuutyötä? \* (voi valita useamman vaihtoehdon)

- Liiketoimintamme on kannattavaa ja huolehdimme kaikista maksuvelvoitteistamme ajoissa
- Pidämme huolta henkilöstöstä, sen hyvinvoinnista, osaamisesta ja työturvallisuudesta
- Syrjimättömyys, yhdenvertaisuus ja kiusaamiseen puuttuminen ovat meille tärkeitä asioita
- Työllistämme myös erityisryhmiä, kuten vammaisia tai maahanmuuttajia
- Teemme yhteistyötä paikallisten yhdistysten ja/tai muiden yhteisöjen kanssa
- Edistämme toiminnallamme tuoteturvallisuutta ja kuluttajasuojaa
- Olemme selvillä toiminnastamme ympäristölle aiheutuvista haitoista

- Minimoimme ympäristölle aiheuttamia haittoja tai kompensoimme niitä
- Lajittelemme ja kierrätämme kaiken minkä pystymme
- Kiinnitämme toiminnassamme huomiota resurssien tehokkaaseen ja järkevään käyttöön
- Toteutamme yhteiskuntavastuuta muulla tavoin

9. Mikäli vastasit edelliseen ”muulla tavoin”, kerro miten

- Vapaa vastauskenttä

10. Mitä mahdollisesti koet yritys vastuutyössä hankalaksi? \* (Voi valita useamman vaihtoehdon)

- Ajan ja tekijöiden löytäminen yritys vastuutyölle
- Toiminnastamme ympäristölle aiheutuvien haittojen määrittely
- Löytää ne yritys vastuuasiat, joihin meidän yrityksessämme kannattaisi keskittyä
- Yritys vastuutyön tavoitteiden asettaminen yrityksessämme
- Löytää oikeat mittarit yritys vastuutyölle ja sen tavoitteille
- Miten saada henkilöstö mukaan yritys vastuutyöhön
- Yritys vastuutyön raportoinnin suunnittelu ja toteutus
- Yritys vastuutyön viestintä
- Yritys vastuutyön hyötyjen hahmottaminen yrityksellemme
- Jokin muu, mikä?

11. Mikäli vastasit edelliseen ”jokin muu”, kerro mikä

- Vapaa vastauskenttä

12. Asteikolla 1–10, kuinka tyytyväinen olet yritys vastuutyöhönne ja sen saavutuksiin yrityksessänne? (1 = erittäin tyytymätön, 10 = täydellisen tyytyväinen) \*

13. Tarvitsetteko tukea yritys vastuutyöhön yrityksessänne? \*

- Ei

- Kyllä

Jos vastaa kyllä:

14. Minkälaista tukea kaipaat yritysvastuutyöhön yrityksessäsi? (voi valita useamman vaihtoehdon)

- Verotuksellisia tai muita taloudellisia ohjauskeinoja yritysvastuutyöhön kannustamiseksi
- Yleistä yrittäjäjärjestöjen antamaa neuvontaa
- Henkilökohtaista neuvontaa yrityksessämme
- Puolen päivän koulutus yritysvastuun perusteisiin
- Kattava yrityksellemme räätälöity 2–3 päivän yritysvastuun koulutus
- Muu, mikä?

15. Mitä muuta tukea tai ohjausta kaipaatte yritysvastuutyöhön yrityksessänne?

- Vapaa vastauskenttä

16. Olisitko valmis osallistumaan yksityiskohtaisempaan henkilökohtaiseen yrityksesi yritysvastuuasioita koskevaan haastatteluun, jos sinut sellaiseen kutsutaan? Haastatteluun tarvittava aika on noin 2 tuntia. Haastateltavista tehdään myös uutinen Hämeen Yrittäjien viestintäkanaviin. \*

- Kyllä, voitte olla minuun yhteydessä haastatteluajan sopimiseksi
- Ei kiitos

Jos vastaa kyllä:

17. Sähköpostiosoitteenne?

18. Puhelinnumeronne?

### Liite 3: Teemahaastattelun runko

#### Yrityksen tiedot

Yrityksen nimi \_\_\_\_\_

Toimiala \_\_\_\_\_

Henkilöstömäärä \_\_\_\_\_

Liikevaihto \_\_\_\_\_

#### Haastattelun toteutus

Haastattelija \_\_\_\_\_

Haastateltava \_\_\_\_\_

Aika ja paikka \_\_\_\_\_

Tutkimuksen sisältö ja tavoitteet esitetty haastateltavalle

Haastateltava on antanut luvan haastattelulle

#### Teemat

- Mitä yritysvastuu on?
  - Yritysvastuu yleisesti
  - Taloudellinen vastuu
  - Sosiaalinen ja kulttuurinen vastuu
  - Ekologinen vastuu

- Suhde yritysvastuuseen
  - Kuinka tärkeää yritysvastuu on?
    - Itselle
    - Yritystoiminnalle
    - Yhteiskunnalle
    - Nyt
    - Tulevaisuudessa
- Yritysvastuutyö yrityksessänne
  - Miten toteutetaan
  - Painopisteet
  - Vaikuttavuus
  - Tavoitteet
  - Mittarointi
  - Jalkauttaminen ja henkilöstön sitouttaminen
  - Sidosryhmätyö
  - Viestintä
  - Raportointi
  - Taloudellinen vastuu
    - Tulos - mahdollistaja
    - Taloudellisen hyvän jakaminen
  - Ihmiset
    - Työntekijät
    - Asiakkaat
    - Muu arvoketju
    - Erityisryhmät
    - Yhteisö
    - Yhdenvertaisuus
  - Ympäristö
    - Oman toiminnan haitat ympäristölle
    - Selvillä olo – mittaaminen
    - Mitä asioille tehdään?
  - Yritysvastuutyön haitat ja esteet

- Mitä ongelmia?
- Mikä haittaa?
- Mikä estää?
- Miten näitä haittoja ja esteitä voidaan poistaa?
- Yritysvastuutyön edistäminen
  - Miten yritysvastuutyötä voisi edistää pk-yrityksissä?
  - Minkälaista tukea pk-yritykset tarvitsevat yritysvastuutyöhön?
  - Mistä tätä tukea pitäisi saada?
  - Mitä pitäisi tehdä, että yritysvastuutyö onnistuisi myös pk-yrityksissä?